

„Smeo, hrabar pogled na Indiju u predvečerje njene stogodišnjice, četiri decenije u budućnosti. Mekdonald je sve popularniji i zahvaljujući ovom romanu, za koji je prvi put nominovan za nagradu 'Hugo', lako je i videti zbog čega... Mekdonald vodi svoje čitaoce iz najmračnijih dubina Indije do njenih najbogatijih visina, od razularene rulje i najuniženije sirotinje do uticajnih političara i raskošnih prijema. Svoju kompleksnu priču on vodi s darom i samopouzdanjem i umešno pokazuje kako tehnološki napredak i socijalne promene suptilno menjaju ljudski život. *Reka bogova* je veliko delo pisca koji postaje jedan od najboljih romansijera današnjice.“ *Vašington Post*

„Ne treba ni napominjati da *Reka bogova* zaslužuje vašu pažnju. Ijan Mekdonald je još sredinom osamdesetih osvojio nagradu 'Džon V. Kembel' kao najbolji novi pisac, osvojio *Lokusovu* nagradu... nagradu Filip K. Dik... a bio je nominovan i za pregršt drugih nagrada. Sama *Reka bogova* osvojila je nagradu za najbolji roman 2004. Britanskog udruženja za naučnu fantastiku... *Reka bogova* je kompleksan, arhitektonski roman ... to je delo zrele naučne fantastike, predstavljene u novom kontekstu... On uzima drugde predstavljene ideje i razvija ih bogato i logično... rezultat je slojevito, filozofsko delo. Pročitajte ga. Uživajte u njemu. Posetite *Reku bogova*.“ *New York Review of Science Fiction*

„*Reka bogova* je možda najuspeliji roman Ijana Mekdonalda do danas. To je gusto, povremeno i teško štivo koje podseća na Viliijama Gibsona kada se do detalja bavi uranjanjem u druge kulture, puno tehničkog žargona, religijskih i socioloških zapažanja i aluzija na umetnost, kako elitnu, tako i onu namenjenu masama. Ali *Reka bogova* obilato nagrađuje pažljivo čitanje i i te kako daruje istinsku zabavu.“ *San Francisco Chronicle*

„*Reka bogova* Ijana Mekdonalda jedan je od najboljih spojeva naučne fantastike i književnosti glavnog toka koji sam ikada pročitao... Mekdonald otkriva zaplet u blescima živopisne proze ... Ali pravo bogatstvo romana ogleda se u motivima iz indijske i muslimanske mitologije i društvenih pravila ... u realističnoj viziji budućnosti koju pokreće tehnologija.“ *San Antonio Express-News*

„Ambiciozni naučnofantastični triler smešten u futurističku Indiju čitaocu pruža neverovatno zadovoljstvo... U pogledu rizika, opsega, zamisli, pojedinosti, inventivnosti i intelektualnog pristupa, malo je skorijih knjiga ravnih *Reki bogova*, a ako je posmatramo kao roman o Indiji, onda je zaista jedinstvena...“ *The Hindu* (nacionalne indijske novine)

„S konceptima koji eksplodiraju na svakoj stranici, Mekdonald nam je doneo izobilje društvenih pojedinosti, oslikavši ubedljive prizore budućnosti u kojoj se mit i politika stapaju, uz spekulacije o razvoju veštačke inteligencije.“ *SFX*

PRVI DEO

GANGA MATA

1

ŠIV

Telo se okreće u rečnom toku. Tamo gde se novi most vinuo preko Ganga u pet betonskih koraka, venci od grančica i plastike zakačeni su za nosače konstrukcije; splavovi rečnih otpadaka. Na trenutak, telo kao da bi da im se pridruži, tamna grba u crnoj vodi. Nesmetana vodena struja ga vuče, obrće, naglo nosi nogama napred kroz svod od čelika i ispod saobraćaja. Kamioni gore tutnje po visokim lukovima. Danju i noću, konvoji blistavi od hromiranih delova, nakindureni bogovima, jurišaju preko mosta u grad, dok im iz zvučnika na krovu trešti filmi muzika¹. Plitka voda drhturi.

Do kolena u reci, Šiv povlači dug dim iz cigarete. Sveti Gang. Postigao si mokšu². Oslobodio se čakri. Venci nevena svijaju mu se oko mokrih nogavica. Gleda kako telo nestaje iz vidokruga, zatim odbacuje cigaretu u noć u luku crvenih varnica i gaca natrag prema merdži koji stoji do osovina u reci. Dok seda na zadnje kožno sedište, dečak mu dodaje cipele. Dobre cipele. Dobre čarape, italijanske čarape. Ne ona sranja iz Baratija. Previše su dobre da bi se žrtvovale mulju i glibu Majke Gang. Klinac pali motor; prilike mršave kao žica na dodir farova se razbeže po belom pesku. Posrana deca. Sigurno su videla.

Veliki merdža se uspinje iz reke, po ispucalom blatu, do belog peska. Šiv nikada nije video da je reka toliko plitka. Nikada se nije bavio tim ritualima boginje Ganga Devi – u redu je to za žene, samo što jedan radža ima *pameti u glavi*, inače nije nikakav radža – ali neprijatno mu je što vidi tako plitku, tako slabu vodu, kao da posmatra krv što navire iz rane na ruci starog prijatelja koga ne možeš izlečiti. Kosti krckaju pod debelim gumama terenca. Meržda razbacuje žar vatre obalske dece; onda dečak Jogendra aktivira pogon na sva četiri točka i izvlači ih pravo uz obalu, orući dve brazde kroz polje nevena. Pre pet godina i on je bio rečno dete, čučao kraj zadimljene vatre, bockao po pesku, tražio u mulju prnje i ostatke. I on će jednog dana završiti tamo. Šiv će završiti tamo. To je oduvek znao. Svi završe tamo. Reka sve odnese. Blato i lobanje.

Vrtlozi prevrću telo, hvataju trake od svile sarija i polako ga razmotavaju. Dok se približava niskom pontonskom mostu oronule tvrđave kod Ramnagara, leš se kratko prevrne poslednji put, da zbací sa sebe pokrov i oslobodi se. Zmija od svile zavijuga ispred njega, zakači se za ovalni nos pontona i odmota se sa obe strane. Taj most su podigli britanski inženjerci, u državi pre države koja je prethodila ovoj; pedeset pontona povezanih uskom čeličnom trakom. Tu prelaze lakša prevozna sredstva; patpati, mopedi, motocikli, bicikli-rikše, poneki maruti koji ispipava sebi put

---

¹ Muzika komponovana za popularnu indijsku filmsku industriju, u kojoj se koriste tradicionalni i savremeni instrumenti, s melodijama i vokalnim stilovima čiji je koren u indijskoj narodnoj i klasičnoj muzici; *prim. prev.*

² Rečnik manje poznatih indijskih reči i izraza nalazi se na kraju knjige; *prim. prev.*

između bicikala, trubeći neprekidno pešacima. Pontonski most je traka zvuka, beskrajna magnetna traka koja odzvanja zvukom točkova i koraka. Ogoljeno ženino lice pluta samo nekoliko centimetara ispod auto-rikši.

Iza Ramnagara, istočna obala se otvara u široki peščani žal. Tu goli sadui grade svoje tabore od pruća i bambusa i upražnjavaju strogi asketizam pre nego što u praskozorje zaplivaju prema svetom gradu. Iza njihovih logorskih vatri visoki gasni plamenovi cvetaju u nebo iz velikih transnacionalnih procesnih fabrika, bacajući dugačke, drhtave odraze po crnoj reci, gde osvetljavaju sjajne hrbate bivola zgurenih u vodi pod ruševnim Asi-gatom, prvim od svetih gatova Varanasija. Plamenovi poskakuju po vodi, malobrojni hodočasnici i turisti ostavili su svoje dije da plutaju u malenim tacnama od lišća manga. Okupljaće se kilometar za kilometrom, gat za gatom, sve dok se reka ne pretvori u sazvežđe struja i trake svetlosti, šare u kojima mudraci prepoznaju predskazanja, znamenja i budućnost naroda. Obasjavaju ženu koja prolazi kraj njih. Otkrivaju sredovečno lice. Lice gomile, lice koje nikome neće nedostajati, ako uopšte bilo koje lice može biti neophodno među jedanaest miliona stanovnika tog grada. Ljudi iz pet kategorija ne smeju se kremirati na zapaljenim gatovima, već se bacaju u reku: gubavci, deca, trudnice, bramani i oni koje otruje kralj kobra. Po njenom bindiju vidi se da ne pripada nijednoj od tih kasta. Ona klizi dalje, nevidljiva, iza vreve turističkih brodova. Blede šake su joj meke, nenaviknute na rad.

Lomače gore na gatu Manikarnika. Ožalošćeni spuštaju nosila od bambusa niz stepenice posute pepelom, preko ispucalog blata do ivice reke. Umaču telo umotano u narandžastožutu tkaninu u vodu iskupljenja, peru ga i paze da nijedan njegov deo ne ostane netaknut. Onda ga nose na lomaču. Dok nedodirljivi domi koji upravljaju zapaljenim gatom prekrivaju platneni zamotuljak drvetom, prilike koje stoje do kukova duboko u Gangu prosejavaju vodu plitkim činijama od pruća i tragaju za zlatom u pepelu mrtvih. Svake noći na gatu gde je Tvorac Brama žrtvovao deset konja, pet bramana izvode aarti za Majku Gang. Jedan lokalni hotel svakome od njih plaća dvadeset hiljada rupija mesečno za taj ritual, ali to ničim ne umanjuje žar njihovih molitava. Vatrom prizivaju kišu. Prošlo je tri godine od monsuna. A sada svetogrдна brana Avad kod Kunda Kadara i poslednju preostalu krv u venama Ganga Mate pretvara u prah. Čak i nevernici i agnostici sada bacaju ružine latice u reku.

Na onoj drugoj reci, reci guma koja ne zna za sušu, Jogendra upravlja velikim merdžom kroz zid zvukova i pokreta koji čini večitu čakru saobraćaja u Varanasiju. Ruku ne sklanja sa sirene dok se zaustavlja iza patpata, obilazi bicikl-rikše, juri pogrešnom stranom puta kako bi izbegao kravu koja žvaće neku staru potkošulju. Šiv je imun na sve saobraćajne propise izuzev gaženja krave. Ulica i pločnik se stapaju u mrlje: tezge, kiosci s toplom hranom, hramovi, ulična svetišta ukrašena vencima nevena. *Pustite našu reku da slobodno teče!* objavljuje rukom ispisani transparent demonstranta koji protestuje protiv brane. Grupa momaka iz kol-centra u svojim prazničnim čistim košuljama i pantalonama u lovu izbija ispred terenca. Masne ruke na farbi vozila. Jogendra urla zbog njihove bezobzirnosti. Ulice su sve tešnje i zakrčenije, i na kraju su žene i hodočasnici već prinuđeni da se pribijaju uz zidove i haustore kako bi Šiv mogao da prođe. Vazduh je opojan od isparenja alkogoriva. Prolazi kao kralj, razmetljivo. Stežući hladan, orošen metalni termos u krilu, Šiv ulazi u grad koji mu je zaveštao ime i nasleđe.

Najpre je tu bio Kaši: prvorođeni među gradovima; brat Vavilona i Tebe koja ih je nadživela; grad svetlosti gde je Džotirlinga Šive, božanska energija stvaranja, izbila iz zemlje u blistavom stubu. Onda je postao Vanarasi; najsvetiji od svih gradova, družbenik boginje Gang, grad smrti i hodočasnika, koji je istrajivao duže nego carstva i kraljevstva, tuđinske vladavine i velike države, tekao kroz vreme kao što njegova

reka teče kroz veliku ravnicu severne Indije. Iza njega je nicao Novi Varanasi; bedemi i utvrđenja novih stambenih blokova i staklene, visoke poslovne zgrade nagomilane iza palata i uskih, zamršenih ulica dok su dolari iz celog sveta kuljali u neiscrpni indijski izvor radne snage. Potom je nastala nova država i Stari Varanasi je ponovo postao legendarni Kaši; pupak sveta ponovo rođen kao najnovija mesna Ginza³ Južne Azije. To je grad shizofrenija. Hodočasnici se laktaju s japanskim seks-turistima po zakrčenim ulicama. Ožalošćeni nose svoje mrtve na ramenima kraj kavezâ s maloletnim kurvama. Mršavi Zapadnjaci koji su se predali domaćoj kulturi, s perlama i bradama, nude masažu glave dok se devojke sa sela prijavljuju bračnim agencijama i pregledaju izveštaje o godišnjim prihodima u bazama podataka očajnika.

Alo alo, koja zemlja? Gandža gandža loptice iz nepalskog hrama? Hoćeš vidiš kako mala devojčica radi rupice-boce; da vidiš kako žena usisava malu loptu za američki fudbal u svoju malu? Deset dolara. Od ovog ti kita bude tolika da se ljudi uplaše. Karte, džanampatri, hora čakra, maslene crvene oznake palcem nanese turistima na čelo. Desetogodišnji gurui. Oprema! Oprema! Kopirani, piratizovani softver, reprodukcije velikih brendova, najnoviji filmovi sinhronizovani glasom jednog čoveka u spavaćoj sobi tvog rođaka, figurice hodočasnika i digitalne drangulije iz jeftinih radionica, loš džin i viski spravljen u starim štavionicama (Džon I. Voker, najcjenjenija marka). A otkad je monsun omanuo, voda; na bocu, na čašu, na srk, sa tankera, iz rezervoara, sa paleta umotanih u foliju, iz plastičnih litrenjaka, ranaca i mešina od kozje kože. Te Bangle sa onim svojim ledenim bregom, misliš da će nam dati makar kap ovde, u Baratu? Kupi i pij.

Kraj zapaljenog gata i Šivinog hrama koji se polako pretura, tektonski, u mulj Varanasija, reka skreće na severoistok. Voda se komeša kod treće skupine mostova i dokova. Svetla se mreškaju, svetla brzog šatabdija⁴ koji prelazi preko reke i ulazi u stanicu Kaši. Aerodinamični ekspresni voz teško tutnji preko skretnica dok mrtva žena izbija ispod železničkog mosta u čistu vodu.

Iza Kašija i Novog Varanasija nalazi se i treći Varanasi. *Novi Sarnat*, ima ga u planovima, publikacijama arhitekata i njihovih kompanija za odnose s javnošću, koje trguju koristeći ime drevnog budističkog grada. *Ranapur* za sve ostale; poluizgrađena prestonica nejake političke dinastije. Kako god zvalo, to je najveće gradilište u Aziji. Svetla se nikada ne gase. Radovi nikad ne prestaju. Buka je užasna. Sto hiljada ljudi radi, od čuvara do građevinskih inženjera. Kule velike lepote i smelosti dižu se iz čaura skela od bambusa, buldožeri vajaju široke bulevare i avenije u hladovini genetski modifikovanih stabala ašoka. Nove države zahtevaju nove prestonice i Ranapur će biti prava izložba kulture, industrije i naprednih stremljenja Barata. Centar kulture Sadžida Rane. Konferencijski centar Radživa Rane. Telekomunikacioni toranj Ašoka Rane. Muzej savremene umetnosti. Sistem brzog transporta. Ministarstva i odeljenja za civilne službe, ambasade i konzulati, i ostali rekviziti vlasti. Ono što su Britanci uradili za Delhi, Rane će uraditi za Varanasi. Tako kažu u zgradi koja je u srcu svega, u Barat Sabi, lotosu u belom mermeru, Skupštinskom domu vlade Baratija i premijerskog mandata Sadžida Rane.

Građevinski obasjavaju obličje u reci. Možda su novi gatovi od mermera, ali rečna deca su čisti Varanasi. Glave se naglo dižu. Nečeg ima tamo. Nečeg svetlog,

---

³ Ginza – deo Tokija namenjen trgovini i zabavi; *prim. prev.*

⁴ Šatabdi ekspres – superbrzi putnički vozovi Indijske železnice; *prim. prev.*

blistavog, sjajnog. Cigarete se gase. Obalska deca se bacaju u vodu. Gacaju po plitkoj vodi, toploj kao krv, koja im je do butina, dozivajući se međusobno zvižducima. Nešto. Nečije telo. Telo neke žene. Golo telo neke žene. Ništa novo niti naročito u Varanasiju, ali vodeni dečaci ipak izvlače mrtvu ženu na obalu. Možda se sa nje još može pokupiti nešto vredno. Nakit. Zlatni zubi. Veštački kuk. Dečaci pljuskaju kroz mlaz svetlosti iz građevinskih reflektora, izvlače svoj plen za ruke sve do krupnog peska. Oko vrata joj svetluca srebro. Pohlepne ruke posežu za priveskom u obliku trišule, trozupca onih koji su odani gospodu Šivi. Dečaci uzmiču s prigušenim usklikima.

Od grudne kosti do preponjače, žena leži otvorena. Uvijena masa creva i utrobe presijava se na svetlu sa gradilišta. Sa dva kratka, žustra i čista reza ostala je bez jajnika.

U svojim brzim nemačkim kolima Šiv steže srebrni termos orošen kondenzacijom, dok ga Jogendra vozi kroz gužvu.

GOSPODIN NANDA

Gospodin Nanda, krišna policajac, jutrom putuje vozom, u vagonu prvog razreda. Gospodin Nanda je jedini putnik u vagonu prvog razreda. Taj voz je šatabdi ekspres Baratske železnice: on hrli posebno konstruisanom brzom prugom sa trista pedeset kilometara na sat, naginjući se u blagim krivinama. Sela putevi polja gradovi hramovi munjevito prolaze kraj njega u sumaglici praskozorja koja prekriva ravnicu duboka do kolena. Gospodin Nanda ne vidi ništa od toga. Iza zatamnjenog prozora pažnju mu zaokupljaju virtuelne stranice *Barat tajmsa*. Članci i video-reportaže lebde iznad stola dok mu svetlosna udica – lični digitalni asistent – utiskuje podatke u centar za vid. U njegovom centru za sluh: Monteverdi, *Večernja zvona Blažene Device* u izvođenju Venecijanske Kamerate i Hora sv. Marka.

Gospodin Nanda veoma voli muziku italijanske renesanse. Gospodin Nanda je duboko opčinjen svom muzikom evropske humanističke tradicije. Gospodin Nanda sebe smatra renesansnim čovekom. Stoga i može čitati vesti o vodi, možda i o ratu, o demonstracijama zbog Hanumanovog kipa, predlogu da se izgradi stanica metroa kraj obilaznice u Sarkandu, o skandalima, tračevima i sportskim rezultatima, ali onaj deo njegovog centra za vid koji digitalna spravica nikada neće moći da dosegne zagledan je u pjace i kampanile Kremone iz sedamnaestog veka.

Gospodin Nanda nikada nije bio u Kremoni. Nikada nije posetio Italiju. Njegova predstava o tom gradu sastoji se od snimaka s Planetarnog istorijskog kanala, ličnih sećanja na Varanasi, njegov rodni grad, i Kembridž, grad njegovog intelektualnog preporoda.

Voz trešti kraj seoskih kuća od opeke; dok dim iz ciglane leži povrh izmaglice. Nizovi naslaganih opeka liče na ruševine nerođene civilizacije. Deca stoje i zure, ruku podignutih u znak pozdrava, omamljena brzinom. Po prolasku voza, veru se do koloseka i traže novčiće, paise koje su se uglavile u spojeve šina. Brzi vozovi ih potpuno utisnu u šinu. Za te novčiće se može ponešto i kupiti, ali ništa od toga nije toliko dobro kao kada vidiš da su postali samo mrlje na šinama ekspresne vozne linije.

Čaj-vala se zanosi dok prolazi kroz vagon.

„Sahibe?“

Gospodin Nanda mu pruži kesicu s čajem, obešenu o končić. Stjuard se nakloni, uzme kesicu, stavi je u plastičnu čašu i natoči vrelu vodu iz posude. Gospodin Nanda omiriše čaj, klimne glavom, a onda pruži vali mokru, vrelu kesicu. Gospodin Nanda ima jake gljivične infekcije. Čaj je ajurvedski, spravljen po njegovom ličnom receptu. Gospodin Nanda isto tako izbegava žitarice, voće, fermentisane namirnice uključujući i alkohol, mnoge proizvode od soje, mleko i sve mlečne preradevine.

Pozvali su ga u četiri ujutro. Gospodin Nanda samo što je bio zaspao pošto je uživao u seksu sa svojom lepom suprugom. Pokušao je da je ne budi, ali ona nikada nije mogla da spava dok je on budan, pa je ustala i donela muževljevu putnu torbu, u koju je dobi-vala po njenom nalogu uvek stavljao novu, promenjenu i pažljivo složenu odeću. Otpratila ga je do kola Ministarstva. Kola su prošla kraj prilaza stanici, punog patpata i rikši koje su čekale na noćni voz iz Agre, i dovezla gospodina Nandu kroz ranžirnu stanicu do perona gde je čekao dugačak, elegantan električni voz. Službenik Baratske železnice odveo ga je do njegovog rezervisanog sedišta u njegovom rezervisanom vagonu. Trideset sekundi posle toga, voz je poput duha

napustio stanicu Kaši. Svih njegovih trista metara dužine bilo je namenjeno krišna policajcu.

Gospodin Nanda ponovo misli na taj seks sa svojom ženom i poziva je preko spravice na dlanu. Pojavljuje mu se u vizuelnom korteksu. Nije iznenađen što je vidi na krovu. Otkad je počela da radi u vrtu, Parvati sve više i više vremena provodi na krovu stambene zgrade. Iza mešalice za beton, gomila blokova, džakova smese đubriva i cevî za navodnjavanje, gospodin Nanda vidi rana svetla u prozorima stanova naherenim blizu, preko uskih ulica. Rezervoari za vodu, solarne ploče, satelitske antene, nizovi saksija s geranijumom ocrtani su spram mutnog, maglovitog neba. Parvati zatakne pramen kose za uvo, pa se začkilji u bindi-kameru.

„Je li sve u redu?“

„Sasvim dobro. Stižem za deset minuta. Samo sam hteo da ti se javim.“

Ona se osmehne. Srce gospodina Nande na to naraste.

„Hvala ti, baš lepo što si se setio. Jesi li zabrinut?“

„Ne, to je rutinska ekskomunikacija. Hoćemo da ga sredimo pre nego što izbije panika.“ Parvati klimne glavom, uvukavši donju usnu kako to uvek radi kad razmišlja o problemima. „I šta ćeš onda danas da radiš?“

„Pa“, kaže ona i okrene telo tako da pokaže vrt u nastajanju. „Nešto mi je palo na pamet. Molim te, ne ljuti se na mene, ali mislim da nam više ne treba toliko grmlja. Volela bih da imamo malo povrća. Nekoliko redova pasulja, nešto paradajza i paprike – oni dosta pokrivaju – a možda čak i malo bamije i plavog patlidžana. Začine – baš bih volela da uzgajam začine, bosiljak, korijander i velestiku.“

Na svom rezervisanom mestu prvog razreda, gospodin Nanda se osmehne.

„Prava mala urbana seljanka.“

„O, neće to biti ništa čega bi se stideo. Samo nekoliko leja dok se ne preselimo u vojno naselje i ne dobijemo bungalov. Mogla bih da gajim one salate koje ti trebaju. Prištedeli bismo, umesto da ti ih šalju iz Evrope i Australije – videla sam etikete. Da li bi to bilo u redu?“

„Ako ti tako želiš, cvete moj.“

Parvati sklopi šake u tihom oduševljenju.

„Baš dobro. Bila sam malo bezobrazna, pa sam se već dogovorila da s Krišanom posetim prodavca semena.“

Gospodin Nanda se često pita šta je učinio kada je svoju ljupku ženu doveo u krvoločno društvo Varanasija, devojkicu sa sela među kobre. Igre među stanovnicima Vojnog naselja – njegovim kolegama, ljudima koji su mu ravni na društvenoj lestvici – njega užasavaju. Šapati, pogledi i glasine; uvek su tako slatki i učtivi, ali posmatraju, važu, mere. Vrline i poroci u krajnje osetljivoj ravnoteži. Muškarcima je lako. Oženi se što bolje možeš – ako možeš. Gospodin Nanda se oženio unutar svoje kaste – što nije pošlo za rukom ni Arori, njegovom pretpostavljenom u Ministarstvu, ni većini njegovih vršnjaka. Dobar i čvrst kajasta-kajasta brak, ali stara stroga pravila kao da više nisu važna u novom Ranapuru. Ta Nandina žena. Slušaj joj samo naglasak. Pogledaj joj šake. Pa te boje koje nosi, i moda. Ne ume ta da govori, znaš. Ni reč. Nema šta da kaže. Otvori usta, a napolje izlete muve. Grad i selo, kažem ja. Grad i selo. Ta ti se i dalje popne na klozetsku šolju da bi čučnula.

Gospodin Nanda besno steže pesnice na pomisao da Parvati bude uvučena u te strašne igre tipa moj muž ovo, moja deca ono, moja kuća nešto treće. Ne treba njoj bungalov u naselju, dva auta i pet slugu, niti brendirana beba. Kao i svaka savremena nevesta, i Parvati je proverila njegovu finansijsku situaciju i genetske nalaze, ali njihovu vezu je oduvek odlikovalo poštovanje i ljubav, a ne očajnički nasrtaj na prvu raspoloživu žrtvu za venčanje na darvinovskom bračnom tržištu Varanasija. Nekada

je žena dolazila s mirazom. Muškarac je bio blago, dragocenost. Problem je uvek bio u tome. Sada, posle četvrt veka fetusne selekcije, diskretnih klinika u predgrađu i staromodnih kašijevskih lokala u zadnjem dvorištu gde se baratalo antenama za kola, urbano muško stanovništvo srednje klase u Baratu bilo je četiri puta brojnije od ženskog.

Gospodin Nanda oseti malu promenu u ubrzanju. Voz usporava.

„Ljubavi, moram da prekinem, sad ulazimo u Navadu.“

„Nadam se da nećeš biti ni u kakvoj opasnosti“, kaže Parvati, raširivši oči od brige.

„Ne, uopšte nije opasno. Već sam obavio desetak sličnih.“

„Volim te, mužu moj.“

„I ja tebe, blago moje.“

Žena gospodinu Nandi iščezne u glavi. Uradiću to za tebe, misli on dok ga kiša odvlači obračunu. Misliću na tebe dok ga ubijam.

Zgodna žena s činom džemadara lokalne teritorijalne odbrane dočekuje gospodina Nandu oštrim salutiranjem na dolaznom peronu. Dva reda džavana drže radoznalce na odstojanju pomoću latija. Pratioci u vozilima pridružuju im se na čelu i začelju dok konvoj skreće na ulicu.

Navada je grad od segmenata, zajedničko ime za četiri balegarska naselja. Ona s neba padne pregršt donacija za izgradnju, nova mreža ulica, brzo izgrađene limene fabrike i skladišta načičkana kol-centrima i farmama podataka. Sve to povežete kablom i satelitskim vezama, priključite na strujnu mrežu i ostavite da ispoverti desetina miliona rupija. I baš tu, u Navadinim skladištima od rebrastog aluminijuma i građevinskog ugljenika, a ne u visokim kulama Ranapura, kuje se budućnost Barata. U velikom i teškom vojnom hameru gospodin Nanda prolazi kraj prizemnih prodavnica i radionica sa auto-delovima. Oseća se kao unajmljeni revolveraš koji na konju ulazi u grad. Skuteri sa seoskim devojkama nasadenim postrance pozadi na sicu zanose se i sklanjaju s puta.

Pratioci skreću u jednu uličicu između betonskih skladišta da raščiste hameru put sirenama. Električni stub je prekriven ilegalnim priključcima za struju i sifonima. Žene čuče i doručuju, deleći čaj i roti ispred ogromne betonske kutije bez prozora; muškarci se okupljaju onoliko daleko od njih koliko im to geometrija ograđenog prostora dopušta, i puše. Gospodin Nanda diže pogled prema rukama solarne farme *Zrak energije* raširenim u blagoslovu. U pozdravu suncu.

„Isključite sirene“, naredi on zgodnoj džemadarki čije je ime Sen. „To poseduje inteligenciju koja je makar na nivou životinjske. Ako ga upozorimo unapred, pokušaće da se izbavi kopiranjem.“ Sen spusti prozor i vikne naređenje pratnji. Sirene zamuknu.

Hamer je čelična sauna. Pantalone gospodina Nande lepe se za vinilne navlake na sedištima, ali previše je ponosan da bi se oslobodio migoljenjem. Namakne svetlosnu udicu preko uveta, prisloni koštani transduktor uz odgovarajuće mesto na sopstvenoj lobanji i otvori svoju kutiju avatara.

Ganeša, bog povoljnih početaka, onaj koji uklanja prepreke, ustoličen na svom pacovskom prevoznom sredstvu, uzdiže se iznad Navadinih ravnih krovova i farmi antena, ogroman kao gromovni oblak. U rukama su mu odličja: pastirski štap, omča, slomljena kljova, knedla od pirinčanog brašna, i sud s vodom. U njegovom ispupčenom truhu nalaze se vasseljene kiberprostora. On je kapija. Gospodin Nanda zna napamet pokrete za prizivanje svakog avatara. Njegova šaka priziva letećeg Hanumana s buzdovanom i planinom; Šivu Nataradžu, boga plesa, na stopu od od posvemašnjeg uništenja i regeneracije; Durgu Mračnu, boginju pravednog gneva, koja

u svih svojih deset ruku drži po jedno oružje; gospoda Krišnu s frulom i ogrlicom; Kali Rušiteljku, sa opasačem od odsečenih šaka oko struka. U glavi gospodina Nande ve-agenti Ministarstva saginju se nisko nad malenom Navadom. Spremni su. Željni. Gladni.

Konvoj skreće u bočnu uličicu. Malobrojni policajci trude se da razmaknu gomilu tela dovoljno da hamer prođe. Uličica je na ulazu zakrčena vozilima; tu su kola hitne pomoći, policijski patrolni auto, električni džipni za isporuke. Nešto se nalazi ispod njegovog prednjeg točka.

„Šta se to ovde dešava?“ pita gospodin Nanda dok hoda kroz gomilu okupljenih policajaca, držeći visoko podignutu karticu sa ovlašćenjem Ministarstva.

„Gospodine, jedan radnik iz fabrike se uspaničio i utrčao u sokak, pravo pod točak“, kaže policijski narednik. „Vikao je nešto o duhu; o tome kako je u fabrici duh koji će ih sve pobiti.“

Ti to zoveš duhom, misli gospodin Nanda dok pretražuje lokaciju. Ja to zovem *meme*. Nematerijalni replikatori; šale, glasine, običaji, dečje pesmice. Virusima. Bogovi, demoni, duhovi, sujeverja. To u fabrici nije nikakvo natprirodno stvorenje, nikakav duh plamena, ali svakako jeste nematerijalni replikator.

„Koliko ih je unutra?“

„Dvojica mrtvih, gospodine. Bila je to noćna smena. Ostali su pobjegli.“

„Hoću da se kraj raščisti“ naređuje gospodin Nanda. Džemadar Sen prenosi naređenje svojim džavanima. Gospodin Nanda prolazi kraj leša preko čijeg lica je kožna jakna i kraj kamiondžije koji se trese na zadnjem sedištu policijskog marutija. Zagleda mesto događaja. U toj šupi od savijenog metala pravi se testo s tikom. Poslom upravlja jedna emigrantska porodica iz Bredforda. Vraća kući radna mesta. Tako je u mestima poput Navade. Za gospodina Nandu je sama ta zamisao o testu s tikom odvrtna, ali ove sezone je u modi azijska kuhinja britanske dijaspore. Gospodin Nanda začkilji u kutiju s telefonskim kablom.

„Neka neko preseče taj kabl.“

Dok ruralni policajci jurcaju okolo u potrazi za merdevinama, gospodin Nanda pronalazi poslovođu noćne smene, debelog Bengalca koji nervozno čupka zanoktice. Zaudara na nešto što, po uverenju gospodina Nande, mora biti testo s tikom.

„Imate li mobilnu bazu ili satelitsku vezu?“ pita ga.

„Da, da, distributivnu internu mobilnu mrežu“, kaže Bengalac. „Za robote. I jednu od onih sprava koje šalju signale tako da se odbijaju od meteorskih tragova; za razgovore s Bredfordom.“

„Oficirko Sen, molim vas da se jedan od vaših ljudi pobrine za satelitsku antenu. Možda ćemo stići na vreme da ga sprečimo da se prekopira i pobjegne.“

Policija konačno isteruje ljude iz bastija ukraj uličice. Jedan džavan maše s krova, obavivši posao.

„Molim vas da isključite sva sredstva za komunikaciju“, naloži gospodin Nanda. Džemadar Sen i ruralni narednik Sander prate ga u zaposednutu fabriku. Gospodin Nanda poravnava svoj sako Nehruovog kroja, izvlači manžete i saginje se da ispod rolo-vrata uđe u zonu borbe. „Držite se blizu mene i radite tačno ono što vam kažem.“ Dišući polako, kako bi primenio tehniku smirivanja pranajama kojoj Ministarstvo podučava svoje krišna policajce, gospodin Nanda obavlja početni vizuelni pregled.

Zgrada je tipična za projekte finansirane donacijama. Na jednom kraju su plastična burad sa sirovinama, glavna linija prerade u sredini, pakovanje i otprema na drugom kraju. Nema čuvara, zaštitne odeće, opreme za smanjenje buke, klimatizacije; jedan klozet za muškarce, jedan klozet za žene.

Sve je svedeno na minimalne troškove. Minimalna robotika: ljudske ruke su oduvek bile jeftinije u fabričkim gradovima. Desno, u nizu kocaka od plastakla smeštene su kancelarije i vei-podrška. Hladnjaci s vodom i ventilatori, svi mrtvi. Sunce je odavno odskočilo. Zgrada je čelična pećnica.

Sasvim levo od njega, viljuškar se zabio u zid. Telo se jedva vidi između kamiona i pregrade od rebrastog metala, poluuspravljeno. Krv, sjajna i uzavrela od muva, zgrušana je pod točkovima. Čoveka su viljuške vozila probole u visini stomaka. Gospodin Nanda napući usne, zgađen.

Svuda su oči kamera. Tu se sad ništa ne može učiniti. Posmatra ga.

Za tri godine koliko je proveo kao lovac na odbegle vei, gospodin Nanda je video zamašan broj tela kao rezultat sukoba ljudi i veštačke inteligencije. Izvlači svoj pištolj. Džemadarka Sen širi oči. Pištolj gospodina Nande je velik, crn, težak i izgleda kao da je izliven u paklu. Na njemu su sve one kvрге, detalji i delovi koji jednom krišna policajcu trebaju od oružja, ume sam da cilja i ima dvostruko dejstvo. Donja cev ubija meso: sporim eksplozivnim mecima. Jedan pogodak u bilo koji deo tela znači sigurno ubistvo zbog traume od udara. Na kraju krajeva, Dum-Dum je okrug Kalkute. Gornja cev uništava duh. To je pištolj sa elektromagnetnim impulsom; guglvat energije sliven u zrak koji traje tri milisekunde. Proteinski čipovi se sprže. Kvantni procesori hajzenberguju.⁵ Ugljenične nanocevi isparavaju. To je pištolj koji uništava odbegle vei. Njime upravljaju žiroskopi koji se orijentišu po GPS-u, a kontroliše ga vizuelni avatar Indre, boga gromovnika, tako da pištolj gospodina Nande uvek ubija i nikada ne promašuje.

Smrad bredfordskog testa s tikom žurno probada gospodina Nandu duboko u stomaku. Kako ta prljavština, to zagađenje, može biti tako traženo? Jedan veliki industrijski lonac od nerđajućeg čelika prevrnut je, a njegova sadržina rasuta je po podu. Tu leži drugo telo. Gornja polovina mu je zatrpána testom s tikom. Gospodin Nanda oseti miris sprženog mesa i izvuče maramicu da prekrije usta. Zapazi na lešu dobre pantalone, fine cipele, ispeglanu košulju. Dakle, biće da je to IT-vala. Gospodina Nandu je iskustvo naučilo da se vei, kao i psi, najpre okome na gospodara.

Pokazuje Sen i Sanderu da uđu. Ruralni policajac izgleda nervozno, ali džemadarka odlučno podiže svoju automatsku pušku.

„Može li da nas čuje?“ pita džemadarka Sen dok kruži.

„Ne verujem. Vei Prvog nivoa retko razumeju jezike. Imamo posla s nečim inteligentnim otprilike koliko i majmun.“

„I opasnim kao tigar“, napomene na to narednik Sander.

Gospodin Nanda priziva Šivu iz prostornih dimenzija fabrike hrane, pomera šake u mudri, i fabrika naglo oživljava svetlećim nervnim sistemom vodova za informacije. Šivi je dovoljan trenutak da pristupi fabričkom intranetu, pronade server; malu bezličnu kocku u ćošku jednog stola, i provuče se kroz fajervol u fabrički sistem. Registri fajlova munjevito promiču kroz glavu gospodina Nande. Tu. Zaštićeno lozinkom. Priziva Ganešu. Onaj koji uklanja prepreke smesta naleće na kvantni ključ. Gospodin Nanda je uznemiren time. Otpušta Ganešu i šalje unutra Krišnu. Iza tog kvantnog zida se možda krije duh. Isto tako, možda je tamo tri hiljade slika mladih Kineskinja u snošaju sa svinjama. Gospodin Nanda se plaši da je odbegla vei uspela da se reprodukuje. Jedna poruka napolje i biće potrebne nedelje i nedelje da

---

⁵ Verner Hajzenberg (1901–1976), nemački teoretski fizičar poznat po utvrđivanju principa nezvesnosti u kvantnoj teoriji. Poznata je Hajzenbergova čestica, primer nasumičnog kretanja gde je nemoguće odrediti i poziciju i impuls čestice; *prim. prev.*

se sve prikupi. Krišna izveštava da je dnevnik o slanju poruka van sistema čist. Još je negde u zgradi. Gospodin Nanda isključuje bežičnu mrežu, server takođe, pa ga stavlja ispod miške. Njegovi u Ministarstvu izvući će odatle sve tajne.

Zastaje, njuši. Je li to smrad testa s tikom postao jači, oštiji? Gospodin Nanda se zakašlje, nešto mu zastaje duboko u grlu, peče kao ljuta papričica. Vidi kako Sen njuši, i mršti se. Začuje zujanje jakog električnog pražnjenja.

„Svi napolje!“ vikne i lančani pogon rol-vrata aktivira se upravo u trenutku kada se lonac broj dva rasprsne u zagušljivom, crnom ljutom dimu. „Brzo brzo!“ naređuje i trepće da odagna vrele suze, pritiskajući maramicu uz usta. „Napolje, napolje.“ Prati ostale ispod tih vrata koja se spuštaju, sa samo nekoliko milimetara na raspolaganju. U sokaku iznervirano otire uličnu prljavštinu sa svog ispeglanog odela.

„Ovo je prava gnjavaža“, kaže gospodin Nanda. Radnicima koji su pravili testo s tikom dovikne: „Vi, tamo. Može li se još nekako ući?“

„S druge strane, sahibe“, odgovori mu neki dečak sa obolelom kožom koja po mišljenju gospodina Nande ne bi smela ni da se približi nečemu namenjenom za ljudsku ishranu.

„Nemamo vremena“, kaže i podigne oružje. „Možda je već iskoristio diverziju da pobegne. Sa mnom, molim.“

„Ja se tamo ne vraćam“, kaže Sander, upirući šakama o butine. To je sredovečan muškarac, salo mu se taloži oko stomaka, a ništa od svega ovoga nije predviđeno priručnikom za postupanje oblasne policije Navade. „Nisam sujeveren, ali ako to unutra nije duh, onda ne znam šta je.“

„Duhovi ne postoje“, kaže gospodin Nanda. Sen polazi za njim. Kamuflaža njene uniforme poprimila je nijansu testa s tikom. Prekrivaju lica, provlače se smrdljivom bočnom uličicom popločanom pikavcima i ulaze kroz izlaz za slučaj požara. Vazduh je jednak od ljutog dima. Gospodin Nanda oseća kako ga dim grebe po grlu dok među svojim avatarima traži najmoćniji program, Rušiteljku Kali. Priključuje se na fabričku mrežu i pušta je u sistem. Ona će proći kroz mrežu, žičanu i bežičnu, i kopirati se u svakom mobilnom i stacionarnom procesoru. Sve što je bez dozvole obeležiće, pronaći i izbrisati. Kada Kali bude završila, od firme *Testo s tikom* ostaće samo dronjci. Zbog nje je gospodin Nanda i izolovao fabriku. Ako bi se pustila u globalnu mrežu, Kali bi napravila desetina miliona rupija štete širom kontinenta za samo nekoliko sekundi. Nema boljeg lovca na vei od druge vei. Gospodin Nanda čvršće steže pištolj. I sam miris Kali, mungosa na tragu zmije, često je bio dovoljan da istera skrivenu vei izvan zaklona.

U punoj rezoluciji svetlosne udice Kali je neverovatna, opasana odsečenim šakama, podignutih sablji, isplaženog jezika i raširenih očiju, visoko iznad koprene ljutog dima koja se polako sleže dok se sazvežđa podataka gase oko nje, jedno po jedno. Mora da smrt izgleda ovako, misli gospodin Nanda. Jedan po jedan, plavi sjaj protoka informacija treperi i trne. Jedan po jedan, nervni impulsi se gase, senzacije blede, svesti se dezintegrišu.

Uplašena zamiranjem zvuka mašina oko nje, Sen se primiče gospodinu Nandi. Tu su na delu sile i bića koje ona ne može da pojmi. Pošto čitav minut više ništa nije načinilo nikakav zvuk niti se ugasio, Sen kaže: „Mislite da su sada svi nestali?“

Gospodin Nanda proverava Kalin izveštaj.

„Obrisao sam dvesta sumnjivih fajlova i programa. Ako samo jedan procenat otpada na kopije vei ...“ Ali nešto jače od ljutine u grlu obuzima mu čula.

„Zbog čega to rade? Zašto tako nenadano pobesne?“ pita Sen.

„Uvek ustanovim da koren računarskog problema leži u ljudskoj slabosti“, kaže gospodin Nanda dok se polako okreće i pokušava da prepozna ono što je izazvalo

njegovo podozrenje. „Pretpostavljam da je naš prijatelj kupovao ilegalne vei-hibride iz sundarbana. Iskustvo mi govori da nikada ništa dobro nije došlo sa teritorija gde se podaci ne štite zakonom.“

Sen hoće još nešto da pita, ali gospodin Nanda je ućutkuje. Veoma tiho, veoma daleko, čuje neki pokret. Kali je ostavila taman toliko kancelarijskog softvera da Šiva može da se priključi na sistem obezbeđenja. Na kamerama ničeg nema, kao što je i pretpostavljao, ali u difuznom svetu infracrvenog, nešto se pomera. Glava mu se naglo okreće prema konstrukciji dizalice u zadnjem delu fabričke zgrade.

„Vidim te“, kaže i mahne Sen. Ona se penje s jedne strane konstrukcije. Gospodin Nanda se vere s druge. Izgleda da je stvorenje negde gore, na tavanici. Prilaze jedno drugom.

„U jednom trenutku će pokušati da pobegne“, upozorava je Nanda.

„Šta će pokušati da pobegne?“ šapuće Sen i steže svoje moćno oružje.

„Mislim da se kopirao u robota i da namerava tako da umakne. Očekujte nešto malo i brzo.“

Gospodin Nanda ga sada čuje između odzvanjanja ljudskih koraka; nešto grebe po krovu, pokušava da se probije napolje. Gospodin Nanda diže ruku kako bi pokazao da džemadarka Sen nastavi oprezno dalje. Sluti da je tačno ispod stvora. Gospodin Nanda čkilji u gnezdo od žica i vodova. Oko kamere na stalku obruši se prema njemu. Gospodin Nanda ustukne. Sen podigne oružje, brža od misli, i ispali rafal u tavanicu. Neki predmet padne toliko blizu gospodina Nande da ga umalo ne udari, nešto sazdano od samih udova u bacakanju i brzom trku. To je inspekcijski robot, stvarčica nalik na pauka i majmuna, kadra za penjanje. Pojedine kompanije obično nemaju dovoljno sredstava za njih, ali građevinske korporacije ostavljaju po jednog da opslužuje sve mušterije u bloku. Takav robot ima pristup svim fabrikama u ovoj industrijskoj zoni. Mašina se uspinje na zadnje noge, nasrće na gospodina Nandu, a onda se okreće i cikcak putanjom strmoglavo juri po konstrukciji prema Sen. Zna samo da ta stvorenja žele da je ubiju, a ona želi da postoji. Uspaničena zbog promašaja, Sen zaboravlja na sve što je naučila u vojsci dok robot skakuće prema njoj. Petlja oko automatske puške. Gospodin Nanda savršeno jasno uviđa da će ona poginuti zbog sopstvene panike.

„Ne!“ vikne on i isuće pištolj. Indra pronalazi metu, cilja, puca. Impuls načas preoptereti čak i njegovu svetlosnu udicu. Čitav svet se pretvori u zaslepljujući blesak. Robot se ukoči, zgrči, padne u oblaku debelih žutih varnica. Noge mu se trznu, očni nosači kliznu napolje. Umiri se i ućuti. Iz otvora mu se vine dim. Gospodin Nanda još nije zadovoljan. Stoji iznad mrtve vei, a onda klekne i priključi kutiju avatara za njegovu utičnicu za slučaj kvara. Ganeša komunicira sa operativnim sistemom: Kali stoji sa strane, s podignutim sabljama.

Mrtav je. Ekskomuniciran. Gospodin Nanda se uspravlja, briše prašinu sa odeće. Vraća pištolj u futrolu. Gadno. Nezadovoljavajuće. Pitanja su ostala bez odgovora. Za mnoga će se odgovori pronaći kada banda s petnaestog sprata bude otvorila server, ali čovek ne može da postane krišna policajac ako nije osetljiv, a gospodinu Nandi sopstvena osetljivost govori kako je to klupko metala i plastike tek uvod u neku novu, dugačku priču. Ispričaće je on već, razmrsiće sve njene nejasnoće, razotkriti likove i događaje i dovesti je do odgovarajućeg zaključka, ali u ovom trenutku, njegov najpreči problem jeste kako da iz odela istera smrad zagorelog testa s tikom.

ŠAHIN BADUR KAN

Šahin Badur Kan spušta pogled na antarktički led. Sa visine od dve hiljade metara to je manje led, a više geografija, belo ostrvo, odbegla Šri Lanka. Prekookeanski tegljači unajmljeni u Zalivu najveći su, najjači i najnoviji, ali izgledaju kao pauci koji se bakću oko cirkuske šatre, na krajevima palamara od svilenih niti. Sada imaju samo ulogu nadzora; Jugozapadna monsunaska struja nosi ledeni breg i čitava predstava se kreće pravcem sever-severoistok brzinom od pet nautičkih milja na dan. Ovde, na okeanu, pet stotina kilometara južno od delte, jedini vizuelni orijentiri su led, nebo i tamnoplava duboka voda, ništa što bi odavalo utisak ikakvog kretanja. Koliko dugo i snažno moraju ti tegljači da vuku kako bi ga zaustavili, razmišlja Šahin Badur Kan. Zamišlja da se ledeni breg zabio duboko u Gangasagar, ušće svete reke, i da se ledene litice strmo uzdižu iz mangrova.

s bengalskim političarima i njihovim diplomatskim gostima iz komšijskog i nekada suparničkog Barata u sebi, tilt-džet Bengalskih Država trza se u hladnoj mikroklimi koja se u spirali uzdiže s ledene sante. Šahir Badur Kan primećuje da je površina izbrazdana i puna pukotina i jaruga. Vodene bujice svetlucaju; topljenje leda izdubilo je strme vododerine u ledenim zidovima i spektakularni vodopadi obrušavaju se u lukovima s rubova litica ledenog brega.

„Stalno se menja“, kaže energični bangla klimatolog s druge strane prolaza. „Dok gubi masu, središte teže mu se pomera. Moramo održavati ravnotežu, iznenadno pomeranje duboko unutra moglo bi da bude katastrofalno.“

„Samo bi vam nedostajao još jedan plimski talas u delti“, kaže Šahin Badur Kan.

„Ako uopšte dođe do nje“, kaže ministar za vodoprivredu i energetiku Barata, klimnuvši glavom prema ledu. „Kakvom brzinom se topi...“

„Ministre“, kaže Šahin Badur Kan brzo, ali bengalski zvanični klimatolog ne propušta tu priliku da se istakne.

„Sve je proračunato do poslednjeg grama“, kaže on. „Komotno smo unutar parametara za mikroklimatsku promenu.“ Sve to praćeno bleskom skupo obrađenih zuba i preciznim gestom spojenog palca i kažiprsta. Besprekorno. Šahin Badur Kan se duboko posrami svaki put kada neki od njegovih ministara otvori usta i pusti sopstveno neznanje napolje, pred javnost, naročito pred uglađenim Banglami. Odavno je shvatio da za politiku nije potreban nikakav izuzetan talenat, veština, niti inteligencija. Za to služe savetnici. Umeće političara je u tome da poslušna savet i to prikaže kao da je sam smislio. Šahir Badur Kan mrzi i samu pomisao na to da neko stekne utisak kako on nije propisno izvestio svoje pretpostavljene. *Idi sa njima, Šahire*, zatražila je premijerka Sadžida Rana. *Spreči Šrinavasa da ispadne mazgov.*

Bengalski ministar za santu trome nailazi prolazom sa svojim širokim, medvedim osmehom. Šahin Badur Kan zna, zahvaljujući svojim izvorima, o tome koliko su različita bengalska ministarstva ratovala za nadležnost nad tih deset kilometara leda odvaljenog od rta Ejmeri. Napetost između spojenih prestonica uvek je nešto na čemu se može poraditi u korist Barata. Ministarstvo za ekologiju na kraju je ustuknulo pred naukom i tehnologijom uz malo pomoći iz razvoja i privrede pri obezbeđenju ugovora i sada taj ministar stoji u prolazu, podupirući se rukama na naslonima sedišta. Šahin Badur Kan oseća njegov dah.

„I, šta kažete? A sve smo to sami uradili, nismo otrčali Amerikancima da bismo rešili problem svog vodosnabdevanja, kao oni u Avadu, sa svojom branom. Ali već sve znate o tome.“

„Reka nas je činila jednom zemljom“, primeti na to Šahin Badur Kan. „Sada izgledamo kao posvađana deca Majke Gang; Avad, Barat, Bengal. Glava, ruke i noge.“

„Ima mnogo ptica“, kaže Šrinavas, zagledan kroz prozor. Za santom se vuče bleđi oblak nalik na dim iz brodskog dimnjaka: jata morskih ptica, u hiljadama, zaranjaju u vodu kako bi lovila srebrne sardele.

„To samo dokazuje da deluje kružni tok hladne struje“, kaže klimatolog, trudeći se da bude primećen kraj svog ministra. „Mi ne uvozimo samo ledeni breg, već kompletan ekosistem. Neke ptice nas prate još od Ostrva Princa Edvarda.“

„Ministar bi voleo da zna u kom roku očekujete koristi od ovoga“, pita Šahin Badur Kan.

Najpol počne da se busa i hvališe smelošću i domašajima bengalskog klimatskog inženjeringa, ali njegov čarobnjak za vremenske prilike ga prekine. Šahin Badur Kan trepne na tu neoprostivu upadicu. Zar te Bangle uopšte ne znaju za protokol?

„Klima nije neka tamo matora krava da je terate kud vam se prohte“, kaže klimatolog koji se zove Vinajačadran. „Ovo je suptilna nauka, sastoji se od malenih pomeranja i promena koje vremenom stvore ogromne posledice. Pomislite na grudvu koja se kotrlja niz planinu. Pad temperature od pola stepena ovde, pomeranje okeanske termokline za nekoliko metara, promena pritiska za jedan jedini milibar...“

„Nesumnjivo, ali ministar se pita koliko će trebati za te male posledice te... grudve...“ kaže Šahin Badur Kan.

„Naše simulacije pokazuju povratak u klimatsku normalu za šest meseci“, odgovara Vinajačadran.

Šahin Badur Kan klimne glavom. Dao je svom ministru sve potrebne naznake. Ovaj može sam izvući zaključke.

„Dakle sve ovo“, kaže ministar za vodoprivredu i energetiku Barata Šrinavas mahnuvši prema tuđinskom ledu u Bengalskom zalivu, „sve će to stići prekasno. Još jedan neuspeli monsun. Možda bi bio od neke koristi ako biste ga istopili i poslali nam ga cevovodom. Možete li naterati Gang da poteče uzvodno? To bi nam moglo pomoći.“

„Ovo će stabilizovati monsun u sledećih pet godina u čitavoj Indiji“, uporan je ministar Najpol.

„Ministre, ne znam kako je kod vas, ali moj narod je sada žedan“, kaže V. R. Šrinavas pravo u oko kamere TV mreže provirivši kao neki vulgarni mali uličar preko naslona prednjih sedišta. Šahin Badur Kan prekrsti ruke, zadovoljan zbog toga što će ta rečenica biti glavni naslov u svim večernjim novinama od Kerale do Kašmira. Šrinavas je gotovo jednako velik klippan kao i Najpol, ali čovek se u njega može pouzdati kada mu u trenutku zatreba dobra krilatica.

Nov, lep, moderan tilt-džet ponovo skreće, okreće motore u položaj za horizontalni let i polazi natrag prema Bengalalu.

Isto tako nov, lep i moderan je novi aerodrom u Daki, baš kao i njegov nedavno instaliran sistem za kontrolu vazdušnog saobraćaja. Upravo zbog toga je diplomatski let vrhunskog prioriteta zaglavljen pola sata, a zatim prizemljen na sporednu pistu, daleko od erbasu *Barat era*. Problem sa interfejsom; računar kontrole letenja čine veći prvog nivoa, sa intelektom, instinktom, autonomijom i moralom zeca, što je opet znatno više, kako komentariše jedan od novinara *Barat tajmsa*, nego u prosečnog

kontrolora letenja u Daki. Šahin Badur Kan prikriva osmeh, ali niko ne može poreći da Združene Države Istočnog i Zapadnog Bengala nisu tehnološki prosvetene, smeje, zagledane u budućnost, sofisticirane, te da igraju značajnu ulogu u svetskim razmerama – sve to Barat teži da postigne u avenijama i atrijumima Ranapura, nasuprot prljavštini, propasti i prosjačenju u Kašiju.

Kola konačno stižu. Šahin Badur Kan sledi političare dok ovi silaze na pistu. Vrelina se odbija od betona. Vlaga isisava i poslednju pomisao na led, okean i svežinu. Srećno im bilo s tim ostrvom leda, misli Šahin Badur Kan, zamišljajući kako se ti užurbani Bangla inženjeri veru po bregu leda sa Ejmerija u zimskim jaknama i kapuljačama oivičenim krznom.

Na prednjem sedištu kola ministra Šrinavasa, Šahin Badur Kan namiče udicu za uvo. Taksi linije, avioni, vazdušni mostovi, vozovi s prtljagom stapaju se sa interfejsom njegovog kancelarijskog sistema. Vei je prosejala njegovu poštu, ali ostalo je i dalje više od pedeset poruka koje zahtevaju pažnju parlamentarnog ličnog sekretara Sadžide Rane. Trzajem prsta kaže *da* tom izveštaju o problemu s borbenom gotovošću Barata, *ne* onoj izjavi za štampu o daljim restrikcijama u snabdevanju vodom, *kasnije* zahtevu za video-konferencijom od N. K. Dživandžija. Šake mu se pomeraju u mudrama gracioznog katak plesača. Savijanje prsta; Šahin Badur Kan priziva beležnicu ni iz čega. *Obaveštavaj me i dalje o Sarkandskom kružnom toku*, piše on po boku erbasa *Er Bengala* na virtuelnom hindiju. *Slutim nešto u vezi s tim*.

Šahin Badur Kan je rođen, živi, a pretpostavlja i da će umreti u Kašiju, ali još ne može da shvati strast i gnev kojima upravljaju olinjala božanstva hinduizma. Divi se njegovim disciplinama i asketizmu, ali čini mu se da je sve to podređeno krajnje bednom izgovoru za bezbednost. Svakodnevno, na putu do Barat Sabe, državna kola brzo ga voze kraj male plastične nadstrešnice na raskrsnici Ulice Ledi Kasrej gde već petnaest godina jedan sadu drži podignutu levu ruku. Šahir Badur Kan misli da čovek sada ne bi mogao da spusti tu grančicu od kosti, žila i atrofiranih mišića sve i kad bi ga njegov bog nagnao na to. Šahin Badur Kan nije preterano religiozan, ali te nakinđurene, kinematografske statue, koje uzmahuju rukama, načičkane simbolima, životinjama koje jašu, odličjima i nosačima kao da je vajar morao da natrpa unutra i poslednji teološki detalj, vredaju njegov smisao za lepo. Njegova škola islama je prefinjena, izuzetno civilizovana, ekstatična i mistična. Nije obojena u fluorescentno ružičasto. Ne mlata penisom svima pred očima. A opet svakog jutra hiljade njih silaze niz gatove ispod balkona njegovog havelija da speru grehe sa sebe u opaljoj vodi Ganga. Udovice troše svoje poslednje rupije kako bi njihovi muževi mogli da izgore kraj svete vode i stignu u raj. Svake godine mladi muškarci padaju ispod Džaganatovog hrama u Puriju, gde ostanu smrvljeni – mada u mnogo manjem broju nego što ih samelje tamošnja nezaustavljiva saobraćajna gužva u špicu. Vojske mladića jurišaju na džamije i razaraju ih golim rukama zato što ove vredaju čast Gospoda Rame, a taj čovek i dalje sedi na ivičnjaku, s rukom podignutom poput palice. A na kružnom toku u novom Sarnatu nalazi se prljava betonska statua Hanumana koja nije navršila ni svoju desetu godinu, a već mora da se seli kako bi se tu otvorila stanica metroa, i omladinske bande u belim košuljama i dotijima mlataraju pesnicama po vazduhu i lupaju u doboše i gongove. Biće tu i poginulih, misli Šahir Badur Kan. Male grudve koje izazivaju lavinu. N. K. Dživandži i njegova hinduistička fundamentalistička partija Šivadži jahaće na toj bujici do smrti.

U prijemnom centru za važne ličnosti vlada dodatna zbrka. Izgleda da su dve veoma važne grupe istovremeno rezervisale poslovni odeljak na letu BH137. Šahin Badur Kan to shvata tek po gužvi izveštača, mikrofonima na stalcima i onim slobodnim, letećim, ispred salona za poslovne ljude. Ministar Šrinavas se licka, ali

sočiva gledaju drugde. Šahir Badur Kan se učtivo probija kroz gomilu do dispečera, s visoko podignutom propusnicom u ruci.

„U čemu je to problem?“

„Ah, gospodine Kan, izgleda da se desila nekakva greška.“

„Nema nikakve greške. Ministar Šrinavas i njegova grupa vraćaju se vašim letom za Varanasi. Zbog čega bi bilo ikakvih razloga za zbrku?“

„Neka slavna ličnost...“

„Slavna ličnost“, kaže Šahin Badur Kan s prezirom od kakvog bi čitava žetva mogla da svene.

„Neki Rus, maneken“, kaže dispečer, sada krajnje uznemiren. „Slavni maneken. U Varanasi se održava neka revija. Izvinjavam se zbog greške, gospodine Kan.“ Šahin Badur Kan već pokazuje svom osoblju da priđe gejtju.

„Ko?“ kaže ministar Šrinavas dok prolazi kraj gungule.

„Neki ruski maneken“, kaže Šahin Badur Kan tihim, preciznim glasom.

„Ah!“ kaže ministar Šrinavas, raširivši oči. „Julij.“

„Molim?“

„Julij“, kaže Šrinavas, kriveći vrat ne bi li ugledao zvezdu. „Neut.“

Ta reč ima dejstvo zvonjave u hramu. Gomila se razmiče. Šahinu Baduru Kanu se otvara nesmetan pogled u poslovni salon. I ostaje ukočen. Vidi visoku figuru u dugačkom, predivno skrojennom kaputu od belog brokata. Ukrašen je motivima razigranih čaplji, isprepletanih kljunova. Figura mu je okrenuta leđima, Šahin Badur Kan ne može da razabere lice, ali vidi obline bele kože; dugačke šake u tananom pokretu; elegantno zaobljen vrat, glatku savršenu oblinu ćosavog temena.

Telo se okreće prema njemu. Šahin Badur Kan vidi liniju vilice, ivicu jagodice. Otme mu se uzdah, nečujan u vrevi novinara. Lice. Ne sme pogledati to lice, biće izgubljen, proklet, okamenjen. Gomila se ponovo pomera, tela se primiču da mu zapreče pogled. Šahin Badur Kan stoji, paralisano.

„Kane.“ Neki glas. Njegov ministar. „Kane, da li ti je dobro?“

„Ah, da, ministre. Mala vrtoglavica; od vlage.“

„Da, proklete Bangle treba da srede tu svoju klimatizaciju.“

Čarolija je prekinuta ali dok vodi svog ministra kroz tunel do aviona, Šahin Badur Kan zna da nikada više neće moći da se smiri.

Kontrolor na ulazu ima za sve njih darove od ministra Najpola; vakuumske termose s grbom Sjedinjenih Država Istočnog i Zapadnog Bengala. Pošto se vezao, pošto su zavese navučene i pošto je erbas *Barat era* počeo da poskakuje po neravnom betonu, Šahin Badur Kan otvara svoj termos. U njemu je led: kocke glečera za džin-koktele Sadžide Rane. Šahin Badur Kan zatvara termos. Erbas juri pistom i kada njegovi točkovi napuste Bengal, Šahin Badur Kan stisne termos uz sebe kao da bi hladnoća mogla da mu zaceli ranu u stomaku. Ali ne može. I nikad neće moći. Šahin Badur Kan gleda kroz prozor u sve sivlju zemlju dok erbas leti na zapad, prema Baratu. On vidi belu kupolu lobanje, potez vrata; blede, ljupke šake elegantne poput minareta, jagodice koje se okreću prema njemu kao arhitektura. Razigrane čaplje.

Do sada je smatrao da je bezbedan. Čist. Šahin Badur Kan privija glečerski led uz sebe, očiju sklopljenih u nemoj molitvi, srca ispunjenog svetlošću ekstaze.

NADŽIJA

Lal Darfan, zvezda sapunica broj jedan, daje intervju u nosiljci dirizabla u obliku slona koji lebdi iznad južnih padina Nepalskih Himalaja. U veoma dobroj košulji i komotnim pantalonama, zavaljen je na dugačkom, uskom jastuku na niskom divanu. Iza njega barjaci visokog oblaka prekrivaju nebo trakama. Planinski vrhovi su nazubljena bela granica, zid preko ruba pogleda. Kićanke na obodu nosiljke njišu se na vetru. Lalu Darfanu, Bogu Ljubavi najveće i najuspešnije sapunice produkcije „Indijapendent“, *Selo i grad*, društvo pravi paun koji stoji kod uzglavlja njegovog divana. On ga hrani ostacima pirinčanog keksa. Lal Darfan je na dijete i izbegava masnu hranu. To je glavna tema u žutoj štampi.

Dijeta je, pomisli Nadžija Askarzada, sjajan štos za jednu virtuelnu zvezdu sapunica. Duboko udahne i započne intervju.

„Nama je na zapadu teško da poverujemo kako je *Selo i grad* moglo da postigne tako neverovatnu popularnost. Opet, tu možda postoji podjednako interesovanje za vas kao glumca kao i za vaš lik Veda Prekaša.“

Lal Darfan se osmehuje. Zubi su mu baš onako neverovatno i veličanstveno beli kako to tvrde kanali za TV-tračeve.

„I veće“, kaže on. „Ali mislim da vi zapravo pitate zašto bi nekom vei-liku bio potreban vei-glumac. Iluzije unutar iluzija, je li tako?“

Nadžija Askarzada ima dvadeset dve godine, slobodna je novinarka i bez obaveza, tek je četiri nedelje u Baratu, a već se dokopala intervjua koji će joj, kako se nada, obezbediti karijeru.

„Suzbijanje neverice“, kaže ona. Čuje šum motora dirizabla, po jednog u svakoj džinovskoj slonovskoj nozi.

„Evo u čemu je stvar. Uloga nikada nije dovoljna. Publika mora imati ulogu iza uloge, pa bio to ja“ – Lal Darfan dodiruje šakama, s neodobravanjem, ispupčeni stomak – „holivudski glumac od krvi i mesa, ili neki pop idol. Da vas pitam nešto. Šta znate o, recimo, nekoj zapadnjačkoj pop zvezdi kao što je Blošant Metjuz? Ono što vidite na televiziji, pročitate u časopisima o sapunicama i na TV forumima. E sad, šta znate o Lalu Darfanu? Upravo isto. Oni za vas nisu nimalo stvarniji od mene, pa stoga ni nestvarniji.“

„Ali ljudi uvek mogu da nalete na neku stvarnu zvezdu ili da je vide na plaži, u aerodromu ili prodavnici ...“

„Zar mogu? Kako znate da ih je iko ikada tako načas ugledao?“

„Zato što sam čula... Ah.“

„Shvatate na šta mislim? Sve dolazi kroz ovaj ili onaj medij. I sa dužnim poštovanjem, ja jesam stvarna zvezda, jer je moja slava uistinu i te kako stvarna. U stvari, danas mislim da jedino slava čini sve stvarnim, slažete li se?“

U glas Lala Darfana uloženo je milion radnih sati. To je glas stvoren da zavede i on opisuje orbite oko Nadžije Askarzada. Vei kaže: „Smem li da vas pitam nešto lično? Veoma je jednostavno; čega se prvog sećate iz najranijeg detinjstva?“

Nikada nije daleko ta noć vatre, jurnjave i straha, kao geološki sloj iridijuma u njenom životu. Tata koji je uzima iz kreveta, papiri rasuti po podu i kuća puna buke, dok se svetla njišu po bašti. Najviše pamti to; kupe svetlosti iz baterijskih lampi koje se prepliću iznad grmlja ruža, dolaze po nju. Bekstvo kroz naselje. Njen otac koji psuje u pola glasa na motor kola koji vergla i vergla i vergla. Svetlost lampi koja se

strelovito približava, sve više i više. Njen otac, psuje, psuje, ućtiv čak i kada policija dolazi da ga uhapsi.

„Ležim na zadnjem sedištu kola“ kaže Nadžija. „Ležim opružena, noć je i vozimo se brzo kroz Kabul. Moj tata vozi, mama je kraj njega, ali ja ih ne vidim od naslona sedišta. Ali čujem kako pričaju, a to zvuči kao da su veoma daleko, i uključen im je radio; slušaju nešto, ali ja ne mogu da razaberem glasove.“ Vesti o raciji u ženskoj kući i izdavanju naloga za njihovo hapšenje, sada to zna. Kada je ta vest objavljena, znali su da imaju samo nekoliko minuta pre nego što policija zatvori aerodrom. „Vidim kako ulične lampe prolaze iznad mene. Sve u vrlo pravilnim, tačnim razmacima, vidim kako svetla nailaze, prelaze preko mene, a onda se dižu uz naslon zadnjeg sedišta da nestanu kroz prozor.“

„Snažna slika“, kaže Lal Darfan. „Koliko vam je tada bilo, tri, četiri godine?“

„Nepune četiri.“

„I ja imam najranije sećanje. Po tome znam da nisam Ved Prekaš. Ved Prekaš ima scenarije, ali ja pamtim šareni šal koji leprša na vetru. Nebo je bilo plavo i vedro, a ivica šala lepršala je sa strane, unutra – nalik na kadar, sa akcijom u ofu. Vidim ga sasvim jasno, lepeće. Kažu mi da je to bilo na krovu naše kuće u Patni. Mama me je ponela gore da me skloni od isparenja iz prizemlja, i bio sam na ćebet u ispod suncobrana. Šal je bio opran i visio je na konopcu; čudnovato, bio je od svile. Sasvim se jasno sećam toga. Moglo mi je biti najviše dve godine. Eto. Dva sećanja. Ah, ali reći ćete vi, tvoje je veštačko, ali moje je iz iskustva. A otkud znate? Možda ste od nečega što su vam ispričali stvorili sećanje, moglo bi to biti lažno sećanje, veštački stvoreno i ugrađeno. Stotine hiljada Amerikanaca veruju da su ih oteli sivi vanzemaljci koji su im nabijali mašine u čmar; sve je to potpuno izmišljeno, i nesumnjivo je reč o lažnim sećanjima, ali čini li ih to lažnim ljudima? Uostalom, od čega su naša sećanja sazdana? Od obrazaca naboja u proteinskim molekulima. Mislim da se tu ne razlikujemo mnogo. Ovaj dirizabl, ovaj glupavi štos sa slonom koji sam dao da mi naprave, pomisao da lebdimo iznad Nepala; za vas su to samo obrasci električnog naboja u proteinskim molekulima. Ali isto važi i za sve drugo. Vi ovo nazivate iluzijom, a ja bih to nazvao osnovnom građom moje vasseljene. Pretpostavljam da sagledavam to veoma drugačije nego vi, ali opet, kako bih to mogao da znam? Kako da znam da ono što ja vidim kao zeleno vama izgleda isto tako? Svi smo zaključani unutar naših malih ličnih kutija; od kosti ili plastike, Nadžija; i niko od nas nikada ne izađe. Može li iko od nas da se pouzda u ono što misli da pamti?“

Ja mogu, računaru, pomisli Nadžija Askarzada. Moram se pouzdati, jer sve što jesam potiče iz tih sećanja. Razlog zbog kojeg sam ovde, i razgovaram u ovoj smešnoj virtuelno-stvarnoj kupoli zadovoljstva sa TV zvezdom iz sapunica koja umišlja da nešto znači, jesu upravo ta sećanja na svetlost, u pokretu.

„Ali u tom slučaju, zar vi – kao Lal Darfan – ne hodate u priličnoj meri ivicom provalije? Mislim, Hamiltonov zakon o veštačkoj inteligenciji...“

„Krišna policajci? Makolijeve hidžre“, kaže Lal Darfan žučno.

„Hoću da kažem, ako tvrdite da se svesni svog postojanja – da ste razumno biće, kako se čini da tvrdite – time potpisujete sopstvenu smrtnu presudu.“

„Nikada nisam rekao da sam razuman, niti svestan, šta god pa to bilo. Ja sam veći nivoa 2.8 i to mi veoma prija. Samo tvrdim da zaista postojim; baš kao i vi.“

„Dakle, ne biste mogli da položite Turingov test?“

„Ne bi trebalo da položim Turingov test. Ne bih hteo da položim Turingov test. Uostalom, šta Turingov test uopšte dokazuje? Evo jednog Turingovog testa za vas. Klasična postavka, dve zaključane sobe i opasan tip sa staromodnim ekranom koji

ima štampani displej. Stavimo vás u jednu sobu, a Satnama iz odnosa s javnošću u drugu – pretpostavljam da vas on vodi u obilazak, njemu uvek povere devojke. Malčice je uobražen. Baja s displejom ukucava pitanja, vi kucate odgovore. Standardno. Satnamov posao je da ubedi baju da je on žena, i sme da laže, vara, govori šta god hoće kako bi to dokazao. Mislim da ćete uvideti da njemu to neće biti naročito teško. Dakle, da li to Satnama čini ženom? Ne bih rekao; Satnam svakako ne misli tako. Po čemu se to onda uopšte razlikuje od toga da jedan računar sebe predstavlja kao razumno biće? Je li simulacija nečega zapravo to nešto, ili u inteligenciji postoji nešto jedinstveno što se jedino ne može simulirati? Šta sve to uopšte dokazuje? Samo nešto o prirodi Turingovog testa kao testa, i opasnosti oslanjanja na minimalni broj informacija. Svaka vei dovoljno pametna da položi Turingov test dovoljno je pametna i da zna da ga ne položi.“

Nadžija Askarzada digne ruke u gestu tobožnje predaje.

„Reći ću vam šta mi se dopada kod vas“, kaže Lal Darfan. „Makar mi niste sat vremena postavljali glupa pitanja o Vedu Prekašu kao da je on prava zvezda. A kad smo već kod toga, moram na šminkanje...“

„O, izvinite, hvala vam“, kaže Nadžija Askarzada, potrudivši se da ostavi utisak oduševljene novinarko mada joj je zapravo drago što će se ukloniti iz blizine tog nadmenog stvorenja. Ono što je trebalo da bude lako, penušavo i sapunjavo pretvorilo se u egzistencijalnu fenomenologiju s dodatkom retro postmoderne. Pita se šta će joj reći urednik, a tek putnici na noćnoj liniji *Trans-Ama* od Čikaga do Sinsinatija kada izvuku časopis za čitanje tokom leta iz džepa na naslonu sedišta. Lal Darfan se samo blaženo osmehuje, sav ozaren, a njegova soba za prijeme raspada se unaokolo sve dok ne ostane čisti luiskerolovski *kez* koji se stopi s nebom nad Himalajama, a nebo nad Himalajama se smota u zadnji deo Nadžijine glave i ona je ponovo među računarima za generisanje slika, u stolici za ljuljanje, pred poslaganim cilindrima proteinskih procesora koji se nižu u perspektivi: naučnofantastični mozgovi spakovani u tegle.

„Veoma je uverljiv, zar ne?“ Kolonjska voda Uobraženog Satnama pomalo je napadna. Nadžija skida svetlosnu udicu, još pomalo omamljena potpunim uranjanjem u iskustvo intervjua.

„Mislim da on misli da misli.“

„Baš kako smo ga i programirali.“ Satnamov stil, odeća i lako samopouzdanje prilagođeni su medijima, ali Nadžija primećuje mali Šivin trozubac o lančiću od platine koji mu visi oko vrata. „Zapravo, Lal Darfan ima podjednako detaljne scenarije kao i Ved Prekaš.“

„To i jeste moja tema, izgled i stvarnost. Ako ljudi mogu da veruju u virtuelne glumce, šta li još mogu tek da progutaju?“

„Nemojte sad da nas ofirate“, osmehuje se Satnam dok je uvodi u sledeće odeljenje. Gotovo da je sladak kad se osmehuje, misli Nadžija. „Ovo je odeljenje metasapunice, gde Lal Darfan dobija scenario po kom misli da se ne ponaša. Došli smo dotle da je metasapunica podjednako velika kao i sama sapunica.“

Odeljenje se sastoji od dugačkog niza radnih stanica. Stakleni zidovi su polarizovani tako da budu tamni, tehničari za sapunicu rade pod ćilibarskim svetlom tačkica nižih nivoa i sjaja sa ekrana. Ruke dizajnera crtaju po neuroprostoru. Nadžija suzbija drhtaj na pomisao da bi mogla provesti radni vek na takvom mestu, odvojena od sunca. Zalutala svetlost na visokim jagodicama, ćosava glava, delikatna ruka privlači joj pažnju i sada je red na nju da prekine Satnama.

„Ko je to?“

Satnam krivi vrat.

„O, to je Tal. On je ovde nov. Šef za vizuelne tapete.“

„Mislim da je pravilna zamenica 'tø'“, kaže Nadžija, trudeći se da bolje pogleda neuta kroz balet ruku. Ne može da kaže zbog čega je iznenađena što je zatekla treći pol u kancelariji za produkciju – u Švedskoj neutu naginju kreativnoj industriji, a glavna indijska sapunica nesumnjivo ispoljava sličnu gravitaciju. Ona shvata da je pretpostavljala kako je duga istorija indijskih trans- i ne-polova oduvek bila skrivena, pod velovima tajne.

„Tø, on, svejedno. Danas je neut izuzetno pun sebe, zbog poziva na žurku s nekom velikom zvezdom.“

„Julij. Ruski maneken. Pokušala sam da pribavim sebi pozivnicu za to, da intervjuišem i njega. Tø.“

„Pa ste se umesto toga zadovoljili Debelim Lalom.“

„Ne, zaista me zanima psihologija vei-glumaca.“ Nadžija pogleda neuta. Ovaj podigne pogled prema njoj. Oči im se načas sretnu. Nema prepoznavanja, niti komunikacije. Tø ponovo gleda svoja posla. Šake mu vajaju cifre.

„Ono što Debeli Lal ne zna jeste da su likovi i zapleti osnovni paketi“, nastavlja Satnam i vodi Nadžiju između svetlucavih radnih stanica. „Izvozimo ih kao franšizu i različiti nacionalni emiteri ubacuju unutra sopstvene vei-glumce. Različiti glumci igraju Veda Prekaša u Mumbaju i Kerali i jednako su mega tamo koliko i Debeli Lal ovde.“

„Sve je verzija“, kaže Nadžija dok pokušava da dešifruje divan ples dugačkih neutovih šaka. Napolju u hodniku, Satnam pokušava s časakanjem.

„Znači, zaista ste iz Kabula?“

„Otišla sam odande kad mi je bilo četiri godine.“

„Ne znam mnogo o tome. Sigurno je bilo...“

Nadžija naglo stane u hodniku, okrene se licem prema Satnamu. Za pola glave je niža od njega, ali on ustukne jedan korak. Ona ga ščepa za šaku, naškraba mu UCC preko zglavaka.

„Eto, moj broj. Pozovite ga, i možda ću se i javiti. Možda ću predložiti da izađemo nekud, ali ako bude tako, ja biram mesto. U redu? A sad, hvala za obilazak. Mislim da umem sama da se vratim do ulaznih vrata.“

Na mestu je i u vreme gde je i kada rekao da će biti dok ona patpatom prilazi ivičnjaku. Nije obukao ništa od svoje omiljene odeće, kako je to Nadžija zatražila, ali i dalje ima trišulu na sebi. Oni su se često mogli videti, na ulicama, oko muških vratova. Smešta se na sedište kraj nje; mala auto-rikša ljulja se na amortizerima ručne izrade.

„Ja biram, ne zaboravi“, kaže ona. Vozač se uključuje u roj vozila.

„Tajanstvena turneja, u redu, nemam ništa protiv“, kaže Satnam. „Pa, jesi li napisala svoj članak?“

„Napisala, završila, poslala“, kaže Nadžija. Sklepala ga je tog popodneva na terasi *Imperijal internacionala*, hostela za studente-putnike u novom naselju gde ona ima sobu. Iseliće se odatle kada joj stigne honorar od časopisa. Australijanci su počeli da je nerviraju. Na sve samo kukaju.

Stvar je u tome što Nadžija Askarzada ima momka. Ime mu je Bernar. I on stanuje u *Imperijalu*, kud je došao na godinu dana odmora da bi se tih dvanaest meseci pretvorilo u dvadeset, četrdeset, šezdeset. Francuz je, indolentan, preterano ubeđen u sopstvenu genijalnost i ima užasne manire. Nadžija podozreva da odseda u hostelu samo da bi lovio nove devojke poput nje. Ali on upražnjava tantrički seks, i može da ne vadi kitu iz žene čitav sat ukoliko pritom ritualno peva. Dosad je tantra s Bernarom za nju značila da mu čuči u krilu dvadeset, trideset, četrdeset minuta i cima

kožnu uzicu vezanu oko njegovog doke kako bi mu ostao tvrd tvrd tvrd sve dok on ne zakoluta očima i ne kaže kako se Kundalini digla, što znači da su droge konačno počele da deluju. Nadžija tantru ne zamišlja tako. Niti svog momka zamišlja kao njega. Baš kao ni Satnama, iz mnogo istih razloga, ali to je ideja, igra, jedno *zašto da ne?* Nadžija Askarzada se rukovodila tim *zašto da ne* situacijama otkad je postala odgovorna za samu sebe. Tako je i dospela u Barat, uprkos savetima svojih tutora, prijatelja i roditelja.

Novi Varanasi se uliva u stari Kaši u nizu diskontinuiteta i jukstapozicija. Ulice započinu u jednom milenijumu i završe se u drugom. Vrtoglavi poslovni tornjevi nagnju se iznad haosa uličica i drvenih kuća neizmenjenih već četiri veka. Vijadukti metroa i izdignute ekspresne autostrade tiskaju se kraj *lingi* oronulih hramova od peščara. Zadah trulih latica prožima čak i neprekidni vonj isparenja iz alkoholnih motora, rasplinjujući se u urbani miris kojim se gradovi natapaju iza svojih kloaka. Baratska železnica upošljava čistače s metlama od granja kako bi cvetne latice uklanjali sa šina. Kaši ih proizvodi u milijardama i čelični točkovi s njima ne mogu izaći na kraj. Patpat skreće tamnom uličicom s prodavnicama odeće; blede plastične lutke bez ruku i nogu, ali ipak sa osmehom, ljuljaju se odozgo, sa polica.

„Smem li da pitam kuda me vodiš?“ kaže Satnam.

„Uskoro ćeš i sam videti.“ Zapravo, Nadžija Askarzada tamo nikada nije bila, ali otkad je čula kako Australijanci trube o tome koliko su hrabri što tu zalaze i kako im uopšte nije gadno, tragala je za izgovorom da pronađe taj zabačeni klub. Nema pojma gde je, ali pretpostavlja da je vozač vozi kako treba pošto oklembesene lutke u radnjama ustupe mesto kurvama u otvorenim izlozima. Većina je prihvatila standardnu zapadnjačku uniformu od likre i preterano napadne obuće, dok se malobrojne još drže tradicije, u čeličnim kavezima.

„Evo“, kaže vozač patpata. Mali plastični mehur obojen kao osa ljulja se na amortizerima.

Borba! Borba! uzvikuju naizmenične neonke iznad malenih vrata između prodavnice hunduističkih ikona i kurvi koje ispijaju limku⁶ za tezgom s čajem. Kasir sedi u limenoj kabini kraj vrata. Izgleda kao da mu je trinaest, četrnaest godina, i kao da je sve već video ispod svoje „najki“ kape bez oboda. Iza njega, stepenice vode uvis u oštru fluorescentnu svetlost.

„Hiljadu rupija“, kaže on, ispruživši ruku. „Ili pet dolara.“

Nadžija mu plati u lokalnoj valuti.

„Nisam baš ovako zamišljao naš prvi sudar“, kaže Satnam.

„Sudar?“ kaže Nadžija dok ga vodi stepenicama koje se uspunju, okreću, poniru, ponovo okreću i konačno otvaraju u balkon iznad jame.

Velika prostorija je nekada bila skladište. Bolesno zelena farba, industrijske lampe i cevi, rešetkasti svetlarnici, sve to govori o njenoj prošlosti. Sada je to arena. Oko peščanog šestougla promera pet metara postavljeni su redovi drvenih klupa, naređanih strmo kao u sali za predavanja. Sve je novosagrađeno od građe ukradene od Brzog tranzita oblasti Varanasi, uvek gladnog novca. Odeljci su zagrađeni pločama od sanduka. Kada Nadžija podigne ruku sa ograde, lepljiva je od smole.

Skladište se nadima, od kabina za kladenje i odeljaka s borcima kraj ringa pa do poslednjeg reda na balkonu, gde muškarci u kariranim košuljama i dotijima stoje na

---

⁶ Vrsta koktela s votkom; *prim. prev.*

klupama kako bi bolje videli. U publici su gotovo isključivo muškarci. Malobrojne žene su odevene izazovno.

„Ne znam baš što se ovog tiče“, kaže Satnam, ali Nadžija oseća miris stisnutih tela, znoja, praiskonskih fluida. Gura se napred i gleda dole, u jamu. Novac prelazi iz ruke u ruku iznad stola za klađenje u munjevitom pokretu mekih, izlizanih novčanica. Pesnice uzmahuju lepezama rupija, dolara i evra; kladioničari paze na svaku paisu. Svima su oči na novcu, osim jednom čoveku, dijagonalno spram nje na tlu, koji diže pogled kao da je osetio na sebi težinu njenih očiju. Mlad, gizdav. Očigledno krimos, pomisli Nadžija. Oči im se susreću.

Najavljiivač, petogodišnji dečak u kaubojskom odelu, ide po jami i podstiče publiku dok dva starca s grabuljama krvavi pesak pretvaraju u zen-vrt. Na grlu mu je bindi mikrofona; njegov čudan glasić, istovremeno i star i mlad, dreči sa razglasa kroz zvučne nanose anoke miksovane s melodijama table. Zbog njegovog tona nevinosti i iskustva, Nadžija se zapita nije li on Braman. Ne: ono je Braman u kabini u prvom redu, naizgled desetogodišnjak od dvadeset i nešto, sa dve devojčice kraj sebe koje bi da se pojave na te-veu. Najavljiivač je samo običan dečak sa ulice. Nadžija shvati da diše brzo i plitko. Više ne zna gde je Satnam.

Larma, već neizdrživa, dodatno narasta dok ekipe izlaze na pesak da bi prikazale svoje borce u paradi. Drže ih visoko iznad glava, koračaju po ringu, staraju se da svi vide na šta se to klade.

Mikrosabljozubi su jeziva stvorenja. Vlasnik originalnog patenta bila je jedna mala kalifornijska genteh kompanija. Kombinujte *Felis domesticus* s rekonstruisanom fosilnom DNK vrste *Smilodon fatalis*. Rezultat: bonsai sabljozubi, nešto veliko kao krupna domaća mačka s vilicama iz kasnog paleolita i odgovarajućim ponašanjem. Kratko vreme su uživali u statusu kućnih ljubimaca zvezda sve dok njihovi vlasnici nisu ustanovili da sabljozubi tamane njihove i komšijske mačke, pse, kućne pomoćnice iz Gvatemale, bebe. Inženjering kompanija je objavila bankrot pre nego što su tužbe pokrenute, ali patent je već bio strahovito piratizovan u klubovima za borbu u Manili, Šangaju i Bangkoku.

Nadžija gleda jednu atleški građenu devojku u sečenom gornjem delu trikoa i padobran-čakširama koja paradira sa svojim šampionom podignutim do visine glave po ringu. Mačka je krupna, srebrna i prugasta, građena kao lovac-bombarder.

Ubilački geni, zamamno čudovište. Očnjaci su mu u kožnim kanijama. Nadžija zapaža devojčin ponos i ljubav, a gromoglasno divljenje gomile preusmereno je na nju. Najavljiivač se vraća na svoj komentatorski podijum. Kladioničari izdaju pregršt potvrda. Takmičari se zavlače natrag u svoje boksove.

Devojka u trikou zabija iglu sa stimulansom u svoju mačku, dok njen muški kolega maše bočicom hemikalija oštrog mirisa ispod njuške životinje. Drže svog junaka. Zadržavaju dah. Njihovi protivnici drogiraju svog takmičara, niskog i mršavog crnog mikrosabljozubog, opakog kao ponoć. U areni je sad apsolutna tišina. Najavljiivač daje znak sirenom. Borci skidaju kožne štitnike i ubacuju bojne mačke u jamu.

Gomila ustaje u jednom glasu i jednoj krvi. Nadžija Askarzada zavija i navija zajedno sa njima. Sve za šta Nadžija Askarzada zna jesu dve mačke koje u borbi skaču i paraju jedna drugu dole u jami, dok joj krv navire u oči i uši.

Strahovito je brzo i krvavo. Za samo nekoliko sekundi prelepoj srebrnoj prugastoj mački jedna noga visi o struni kože i hrskavice. Krv pršti iz otvorene rane, ali ona prkosno krešti na neprijatelja, pokušava da ga izbegne i baca se na uzlepetali trougao mesa; para strašnim, ubilačkim zubima. Najzad je oborena i grčevito se obrće na leđima, orući brazdu u krvavom pesku. Pobjednici su već uhvatili svog šampiona

omčom oko vrata i rvu se s pomahnitalim, drečavim stvorenjem dok ga vuku prema pregadi. Srebrna prugasta mačka zavija i zavija sve dok joj neko ne priđe sa klupe gde sede sudije i ne spusti joj betonski građevinski blok na glavu.

Devojka u trikou stoji i turobno pilji dok lopatom izbacuju zgnječeno, trzavo stvorenje. Grize donju usnu. Nadžija je u tom trenutku voli, voli momka čiji je pogled uhvatila, voli svakoga, sve u toj drvenoj areni. Srce joj drhturi, dah je peče, pesnice su joj stisnute i tresu se, zenice su joj raširene, a um joj gori. Osamsto posto je živa i sveta. Ponovo hvata pogled Očiglednog Krimosa. Klima joj glavom, ali ona vidi da je pretrpeo težak gubitak.

Pobednici stupaju u ring da ih gomila obaspe divljenjem. Najavljiivač krešti u razglas, a na klupi kladioničara šake guraju novac novac novac. Po to si došla u Barat, Nadžija Askarzada, kaže ona sebi. Da osetiš ovo u vezi sa životom, smrću, iluzijom i stvarnošću. Da nešto progori tu prokleta razumno, zdravu, tolerantnu Švedsku. Da okusiš bezumno i sirovo. Bradavice su joj krute. Zna da je ovlažila. Taj rat, taj rat za vodu, rat za koji ne želi da prizna da ju je doveo tu, doći će taj rat kojeg se svi plaše. Ona ga se ne plaši. Ona želi taj rat. I te kako ga želi.

LISA

Četiri stotine i pedeset kilometara iznad Zapadnog Ekvadora, Lisa Durno hrli kroz krdo bobeta. Beže na sve strane od nje, jureći na moćnim nogama, kopajući papcima, podignutih signalnih kresti. Krošnje šume odjekuju njihovim treperavim zovom za uzbunu. Mladunci podižu pogled sa paše, prednjim nogama udaraju po vazduhu uplašeni, a onda zakrešte i bace se prema torbama svojih roditelja. Saurotorbari visoki do njenog struka beže što dalje od Lise u helankama, majici i patikama u dva krila straha, a oni koji su se nedavno ispilili očajnički pokušavaju da se naglavačke uguraju u trbušne prevoje. Oni su jedna od najuspešnijih vrsta kompanije *Biome 161*. Šume simuliranog doba od pre šest miliona godina pulsiraju crne od njihovih krda. Na Alteri prođe sto hiljada godina za jedan dan Stvarnog Sveta, tako da će koliko sutra već možda izumreti; ta visoka, vlažna i oblačna šuma drveća nalik na kišobrane sasušena promenom klime.

Ali u tom ekološkom trenutku, u tom vremenskom isečku koji će, u drugo doba, na drugoj zemlji, biti severna Tanzanija, današnjica pripada njima.

Nalet i juriš bobeta uznemiri grupu trantera koji uzdignuti na zadnje noge sisaju lišće sa stabla tridoa. Krupni biljojedi se spuštaju na svoje duže prednje noge i rasklimatano se udaljavaju. Njihove unutrašnje oklopne ploče pomeraju se kao mašinerija ispod prugaste kože. Kamuflaža koja je delo Vilijama Morisa, pomisli Lisa Durno. Botanika Renea Magrita. Stabla tridoa su savršene polulopte lišća, postavljene u pravilnim razmacima na ravnici kao vežba iz statističke distribucije. Na nekim granama su pupoljci sa semenom, klate se nošeni lahorom. Mogu da raspu seme u prečniku od sto metara, kao pištolj sa strelicama za kontrolu nereda. Tako i postižu svoju matematičku pravilnost. Nijedan trido neće rasti u senci drugog, ali krošnje šume kriju izobilje vrsta.

Treptaji pokretne senke među stablima; jato parazitskih bekama strelovito beži od mrtvog trantera u kojeg su oni već ubacili svoja jaja. Jedan istavat ponire sa svoje visoke putanje leta, obrušava se, vrluda i kupi okasnelog saurošišmiša mrežom od kože između zadnjih nogu. Okret, munjevito kidanje kljunom, i lovac se ponovo uspinje. Neranjiva, nedodirljiva, Lisa Durno trči dalje. Nijedan bog nije smrtan u sopstvenom svetu, a u protekle tri godine ona je bila upravljač, održavalac i medijator Altere, paralelne Zemlje koja ubrzano evoluiru u jedanaest i po miliona računara u Stvarnom Svetu.

Bekami. Tranteri. Tridoi. Lisa Durno obožava nestašluke Alterine taksonomije. Po principima astronomije primenjene na alternativnu biologiju; ako zatekneš nešto na svom hard-disku, nadeneš mu ime. Makonkiji, mastrojani, ogunve, hajakave i novaci. Hamadi, kustrasi i bJORKE.

Sve je to toliko u Lulovom fazonu.

Sada je postigla ritam. Mogla bi tako da se kreće zauvek. Neki slušaju muziku dok trče. Neki ćaskaju, čitaju poštu ili vesti. Neki traže da ih njihove vei pripreme za nastupajući dan. Lisa Durno proverava čega ima novog u deset hiljada bioma u jedanaest i po miliona računara koji učestvuju u najvećem eksperimentu sa evolucijom. Obično napravi petlju oko kampusa Kanzaskog univerziteta, gde je njen čudesan i tajanstven bestijarij pomešan sa saobraćajem Lorensa. Uvek je tu nešto da je iznenadi i oduševi, neko novo ime iz telefonskog imenika za fantastično stvorenje koje je sebi izborilo put iz silikonske džungle. Kada su se prvi artrotekti pojavili iz

insekata zahvaljujući čisto evolucionom skoku kod domaćina *Bioma 158* u Gvadalahari, iskusila je to uzbudljivo zadovoljstvo koje osetite kada vas tresne neočekivani preokret u zapletu. Niko nije mogao da predvidi lopese, ali oni su ležali tamo, latentni, u pravilima. A onda, pre dva dana, parazitogeni bekami evoluirali su iz jedne osnovne škole u Lankaširu i to ju je ponovo tresnulo. Nikada ne možete da očekujete tako nešto.

A onda su je ispalili u svemir. Ni to nije mogla da očekuje.

Pre dva dana je trčala svojom petljom oko kampusa, kraj zgrada za nastavno osoblje sagrađenih od melita, dok je Altera prekrivala kanzasko leto. Skrenula je kod studentskog dela kampusa kako bi otrčala natrag da se istušira, opere kosu i ode u kancelariju. A tamo je neka žena u kostimu čekala da Lisa dođe upijajući vodu iz ušiju pomoću smotanih papirnih maramica. Pokazala joj je isprave i ovlašćenja za stvari za koje Lisa nije ni pretpostavljala da će ikada zatrebati njenoj državi, i tri sata kasnije Lisa Durno, direktorka projekta simulirane evolucije Altera, letela je državnim nadzvučnim šatlom na visini od dvadeset pet kilometara iznad centralnog Arkanzasa.

Tajna agentkinja joj je rekla da je masa njenog prtljaga strogo ograničena, ali Lisa je svejedno spakovala opremu za trčanje. Sprijateljila se s njom. U Kenediju ju je izvadila i izašla na ulice svemirskog centra kako bi se opustila, istraživala, pokušala da malo bolje sagleda gde se to nalazi i šta joj to radi njena vlada. Dok je sunce zalazilo s druge strane laguna, protrčala je kraj špalira raketa, starih potisnika, projektila i teških lansera. Slavne, opasne mašine, sada pobijene kao džiliti u zemlju, propalog cilja, senki dugih poput kontinenata.

Četrdeset osam sati kasnije, Lisa Durno oprčava orbite oko centrifugalnog točka MSS, koja se okreće iznad Južne Kolumbije. Svojim Altera-vidom ona vidi jedan krajčjek-zamak koji se diže u daljini iznad krošnji tridoa. Krajčjek je evolutivni *arrivista* iz *Biome 163* u jugoistočnoj priobalnoj Africi. To je vrsta dinosaurusa velikih kao prst koji su razvili kulturu košnice, sa sve sterilnim radilicama, priplodnicima, maticama koje ležu jaja, složenim društvenim poretkom zasnovanim na boji kože, i herkulovskom arhitekturom. Nova kolonija gradi upolje iz malog podzemnog bunkera i sve i svja pretvara u kašu, od koje vaja spretnim ručicama visoke tornjeve, potporne lukove i zasvođene odaje za jaja. Lisa Durno povremeno poželi da može da zaobiđe Lulovu politiku davanja imena. „Krajčjek“ ima fini prizvuk smrtonosnog, ali ona bi volela da ih zove „gormengastima“.

Zvonce u njenom centru za sluh saopštava da joj je puls dostigao zadatu vrednost za datu jedinicu vremena. Sustigla je samu sebe. Alterina ne-stvarnost joj je poslužila kao sidro. Usporava sve dok ne stane, a onda pređe u svoj režim hlađenja, i isključi se iz Altere. Centrifuga MSS⁷ je prsten prečnika sto metara, i obrće se tako da daje četvrtinu gravitacije. Uzdiže se ispred i iza nje, zauvek je na dnu bunara obrtne gravitacije. Police s biljkama daju svemu zeleni sjaj, ali ništa ne može sakriti da su ovo aluminijum, strukturni ugljenik, plastika, i iza toga ništa. NASA ne gradi svoje brodove s prozorima. Za Lisu Durno se spoljni svemir dosad svodio na bauljanje iz jedne zaptivene prostorije u drugu.

Lisa se proteže i opruža mišiće. Slaba gravitacija joj drugačije opterećuje nove mišićne grupe. Skida nazuvke za trčanje, opruža nožne prste uz metalno saće. Pored intenzivnog Nasinog programa vežbi, ona uzima i kalcijum. Lisa Durno je u godinama kada žena počinje da razmišlja o svojim kostima. Novajlije na MSS imaju

---

⁷ Skraćenica za Međunarodnu svemirsku stanicu; *prim. prev.*

naduvena lica i gornje udove dok se telesne tečnosti preraspoređuju; oni koju su tu već drugu godinu izgledaju istegnuto, lako, mačje, ali starosedeoći jedu sopstvene kosti. Vreme provode uglavnom u starom jezgru iz kojeg je MSS haotično rasla tokom pola veka svog boravka na nebu. Malo ih se vraća prljavoj gravitaciji, centrifugalnoj ili bilo kojoj drugoj. Po legendi, to nikada neće ni moći. Lisa Durno se briše vlažnim peškirićem, hvata prečku na zidu, i penje se ruku preko ruke uz žbicu prema starom jezgru. Oseća kako joj težina eksponencijalno opada; može da se uhvati za prečku i podigne dva, pet, deset metara. Lisa ima sastanak sa svojom tajnom agentkinjom gore, u središtu. Jedan starosedelac se obrušava prema njoj, usput izvodi pravilan kolut tako da mu stopala budu okrenuta naniže. Klima glavom i tumba se kraj Lise. U poređenju s njegovom elastičnošću, ona izgleda kao morž, ali to klimanje glavom je hrabri. Topliju dobrodošlicu na MSS nije dobila. Pedeset ljudi je dovoljno malo da se znaju po imenu, i dovoljno mnogo za politiku. Dakle, baš kao nastavno osoblje. Lisa Durno voli fiziku svemira, ali priželjkuje da je budžet bio dovoljno velik da priušti i prozore.

Šok broj jedan zadesio ju je već prvog jutra u Kenediju dok je sedela na svojoj verandi s pogledom na okean i dok joj je sluškinja sipala kafu. Tada je shvatila da je doktoru evolutivne biologije Lisu Durno njena rođena država izbrisala kao da nikad nije ni postojala. Nije se iznenadila kada je od žene u kostimu saznala da će je poslati u svemir. Stejt Department nije slao ljude nadzvučnim šatlom do Kenedija da tamo izučavaju život ptica. Kada su konfiskovali njen ručnjak i dali joj model preko kojeg je mogla samo da gleda, ali ne i da razgovara, to je bila puka neprijatnost, ali ne i šok. Začudila se, ali ne i šokirala kada je shvatila da su hotel ispraznili zbog nje. Gimnastička sala, bazen, perionica. Sve za nju, samu. Lisa je osetila dobru porciju previterijanske krivice zbog pozivanja sobne posluge sve dok joj sluškinja iz Nikaragve nije rekla da joj ona time pruža mogućnost da nešto radi. To jest, sluškinja je rekla da je rodom iz Nikaragve. Nasula joj je kafe i u istom tom trenutku vrtoglave paranoje usledio je drugi šok: I Lul je nestao. Lisa nikada nije ni pomislila da je to bilo šta drugo do reakcija na raspad njegovog braka.

Na sledećem sastanku, Lisa Durno se suočila sa Ženom u Kostimu, koja se zvala Suares-Martin, što se izgovaralo na hispano način.

„Moram da znam“, rekla je Lisa Durno, prebacujući težinu s jedne noge na drugu, u nesvesnoj rekapitulaciji svog rutinskog zagrevanja. „Da li se ovo dogodilo i Tomasu Lulu?“

Vladina službenica Suares-Martin imala je kancelariju u luksuznom apartmanu. Sedela je leđima okrenuta panorami raketa i pelikana.

„Ne znam. Njegov nestanak nema nikakve veze s vladom Sjedinjenih Država. Dajem vam reč da je tako.“

Lisa Durno je nekoliko puta prežvakala taj odgovor.

„Dobro onda, zašto ja? O čemu je ovde reč?“

„Mogu da vam odgovorim na prvi deo pitanja.“

„Samo napred.“

„Odlučili smo se za vas pošto nismo mogli doći do njega.“

„A drugi deo?“

„I na to ćete dobiti odgovor, ali ne ovde.“ Gurnula je Lisi plastičnu kesu preko stola. „Trebaće vam ovo.“

Kesa je nosila oznake Nase i u njoj je bilo jedno standardno univerzalno letačko odelo jarkožute boje.

Kada je sledeći put videla Soares-Martinovu, tajna agentkinja nije na sebi imala kostim. Bila je vezana na ležaju za ubrzanje desno od Lise Durno s naznakama žute boje Nase koje su se probijale kroz njenu letačku opremu kod ručnih zglobova i grla. Oči su joj bile zatvorene, usne izgovarale neme molitve, ali Lisa je imala utisak da su to pre rituali poznatog užasa nego čista novotarija. Aerodromske brojanice.

Pilot je zauzimao ležaj s leve strane. Bio je zauzet proverama i komunikacijama pred let i prema Lisi se ponašao kao prema svakom drugom teretu. Ona se pomerila na svom ležaju i osetila kako gel teče i prilagođava se obliku njenog tela, uznemirujuće intimno. Ispod nje, dole u lansirnoj jami, laser od trideset teravata se punio, usmeravajući svoj zrak u parabolično ogledalo pod njenom zadnjicom. Samo što me nisu ispalili u svemir na kraju zraka svetlosti vrelijeg od sunca, pomislila je, čudeći se pribranosti s kojom je uopšte mogla da razmatra nešto tako bezumno. Možda je to bila samoodbrambena neverica. Možda joj je nikaragvanska sluškinja ubacila nešto u kafu. Dok je Lisa Durno pokušavala to da ustanovi, odbrojavanje je stiglo do nule. Računar kontrole letenja u Kenediju uključio je veliki laser. Vazduh se zapalio ispod Lise i ritnuo laganu Nasinu letelicu prema orbiti pod pritiskom od tri gravitacije. Posle dva minuta leta palo joj je na pamet nešto toliko smešno, toliko apsurdno da nije mogla da se odupre kikotu, koji je odaslao mreškaje smeha kroz njenu postelju od gela. Hej, mama! Na vrhu sam sveta. Ovo je najekskluzivniji putnički salon na planeti, *Klub za seks* na visini od osamsto kilometara! A sve to u nečemu što liči na brendiranu cediljku za pomorandže.

Tu joj se prikrao i iznenadio je treći šok. Shvatila je koliko su malobrojni ljudi kojima će uopšte nedostajati.

Na identifikacionoj etiketi na postavi žutog odela piše *Dejli* Soares-Martin. Službenica vlade je jedna od onih ljudi koji kancelariju mogu da organizuju bilo gde, čak i u odeljku punom astronautske hrane umotane u celofan. Ručnjak, boca s vodom, televizijski flaster i porodične fotografije polepljene su čičak-trakom u luku na zidu: tri generacije Soares-Martina naređane na verandu prostrane kuće s palmama u velikim ćupovima od terakote. TV flaster je podešen na tajmer i saopštava Lisi Durno da je sada 01.15 po Griniču. Oduzima sate. Sada bi bila u *Takorifiko superici* s bandom kao i svake srede uveče, uz svoju treću margaritu.

„Kako ide navikavanje?“ pita Dejli Soares-Martin.

„Pa, uh, u redu. Zaista.“ Lisa još oseća slabu glavobolju u potiljku, kao kada se prvi put koristi svetlosna udica. Pretpostavlja da je to zaostatak lekova protiv traume lansiranja koje još nije isterala iz svog sistema na točku za pacove. A nulta gravitacija izaziva joj osećaj grozne izloženosti. Ne zna šta bi s rukama. Grudi su joj kao topovi.

„Nećemo vas dugo zadržavati, zaista“, kaže Dejli Soares-Martin. U orbiti se osmehuje više nego u Kenediju ili kabinetu Lise Durno u Lorensu. Možete ispoljavati tek krajnje ograničen autoritet u nečemu što liči na olimpijski kombinezon za bob-sanke. „Najpre izvinjenje. Nismo vam zapravo saopštili *actualite*.“

„Niste mi rekli ama baš ništa“, kaže Lisa Durno. „Pretpostavljam da ovo ima neke veze s projektom Tijera, i velika mi je čast što učestvujem u misiji, ali ja zaista radim u sasvim drugačijoj vasseljeni.“

„To je naša prva taktička varka“, kaže Dejli Soares-Martin. Uvlači donju usnu. „Ne postoji nikakva misija Tijera.“

Lisa Durno oseća da su joj usta otvorena.

„Ali sve to sa Epsilon Indi...“

„To je sasvim stvarno. Tijera postoji. Samo mi ne idemo na nju.“

„Ček’-ček’-ček’, videla sam svetlosno jedro. Na televiziji. Dodavola, čak sam golim okom to ispratila kada ste ga poslali do tačke L-pet i natrag u probnom letu. Moji prijatelji su imali teleskop. Pekli smo roštilj. Posmatrali na monitoru.“

„Naravno da ste to videli. Svetlosno jedro je savršeno stvarno i jesmo ga poslali do tačke Lagranž-pet. Samo, to nije bila proba. To je bila misija.“

Iste one godine kada je Lisa Durno primljena u fudbalsku ekipu gimnazije „Fremont“ i ustanovila da rok frajeri, žurke kraj bazena i seks nisu dobra kombinacija, NASA je pronašla Tijeru. Planetarni sistemi izvan Sunčevog nicali su iz velikog crnila brže nego što su taksonomi stizali da listaju svoje rečnike mitologije i basni ne bi li im nadenuli imena, ali kada se rozeta od sedam teleskopa Opservatorije „Darvin“ okrenula da pobliže pogleda Epsilon Indi, udaljenu deset svetlosnih godina, pronašli su svetloplavu tačku u bliskom zagrljaju toplote sunca. Vodeni svet. Svet sličan Zemlji. Spektroskopi su sluštili atmosferu i pronašli kiseonik, azot, CO₂, vodenu paru i složene ugljovodonike koji su mogli biti samo proizvod biološke aktivnosti. Tamo je bilo nečeg živog, blizu sunca u suženoj nastanjivoj zoni Epsilon Indi. Mogle su to biti bube. A možda i ljudi koji periskopima posmatraju našu plavu tačkicu na suncu. Ekipa koja ju je otkrila krstila je planetu imenom Tijera. Jedan Teksašanin je smesta ustvrdio kako polaže pravo na tu planetu i sve što na njoj obitava. I upravo zahvaljujući toj priči Tijera se probila kroz tračeve o slavnim ličnostima i kriminalistički skandal meseca i postala glavna tema za ćaskanje. Još jedna Zemlja? Kakve su tamo vremenske prilike? Kako on može biti vlasnik planete? Samo treba da podnese zahtev, to je sve. Baš kao što polovinu tvoje DNK poseduje neka biotehnološka korporacija. Kad god se jebeš, kršiš autorska prava.

Onda su stigle slike. Darwinova rezolucija bila je dovoljno velika da se razaznaju detalji površine. U svakoj školi razvijenog sveta nalazila se na zidu mapa sa tri Tijerina kontinenta i ogromnim okeanima. Ta mapa se smenjivala sa Eminom Perijem, vladajućim olimpijskim šampionom na pet hiljada metara, kao skrinsejver projekta A-života Lise Durno tokom njene prve godine na UCSB-u.⁸ NASA je predložila slanje međuzvezdane sonde zajedno s Prvim solarnim odsekom *En-Džena* za orbitalnu energiju, uz korišćenje njegovog eksperimentalnog niza orbitalnih masera i svetlosnog jedra. Putovanje je trebalo da traje dvesta pedeset godina. Što se više rastezala priprema projekta, Tijera se sve više povlačila u tapete javne percepcije i Lisi Durno je bilo lakše i lepše da istražuje čudne svetove i otkriva nova živa bića u vaseljeni unutar svog računara. Altera je bila stvarna koliko i Tijera i bilo ju je daleko jevtinije i lakše posetiti.

„Ne razumem šta se to ovde dešava“, kaže Lisa Durno, gore u svemiru.

„Projekt sonde za Tijeru je rešenje za prezentaciju“, kaže Suares-Martinova. Kosa joj je pričvršćena na potiljku nizom svelucavih šnala. Lisi kratka čuba uvojaka lebdi okolo kao nebula. „Prava misija bila je da se razvije sistem svemirskog pogona dovoljno snažan da ponese veliki objekt do tačke orbitalne stabilnosti Lagranž-pet.“

„Kakav to veliki objekt?“ Lisa Durno ne može ništa što se dogodilo u proteklih pedeset sati da poveže sa ma kojim delom svog iskustva nakupljenog za trideset sedam godina. Kažu joj da je ovo svemir, ali tu je vruće, smrdi na noge, i ništa se ne vidi. Tvoja vlada izvede najveću opsenu otkad je sveta i veka, ali to niko ne primeti zato što svi gledaju lepe slike.

---

⁸ *University of California at Santa Barbara – Kalifornijski Univerzitet u Santa Barbari; prim. prev.*

„Asteroid. Ovaj asteroid.“ Deجلي Suares-Martin šalje sa dlana grafiku na ekran. „Uobičajeni svemirski krompir. Rezolucija nije naročito dobra. „Ovo je Darnli 285.“

„To mora da je neki veoma naročit asteroid“, kaže Lisa. „Pa, hoće li nam uraditi isto što i Čikskulub?“

Službenica vlade izgleda zadovoljno. Nova grafika s njenog dlana, obojene elipse koje se ukrštaju.

„Darnli 285 je asteroid čija se putanja ukršta sa Zemljinom, a otkrila ga je NEAT-pretraga neba 2027. Molim vas, pogledajte ovu animaciju.“ Kucne po žutoj elipsi, blizu Zemlje, daleko s druge strane Marsa. „Zemlji će proći najbliže tik unutar Mesečeve orbite.“

„To je blizu za jedan NEO⁹“, kaže Lisa Durno. Vidiš, i ja umem da govorim.

„Orbita Darnlija 285 traje hiljadu osamdeset pet dana; sledeća će ga dovesti dovoljno blizu da predstavlja statistički rizik.“ Animacija za dlaku prolazi kraj plave Zemlje.

„Znači, napravili ste svetlosno jedro kako biste ga uklonili i eliminisali opasnost“, kaže Lisa.

„Da bismo ga pomerili, ali ne iz razloga bezbednosti. Molim vas, pažljivo pogledajte. Ovo je bila orbita projektovana 2030. A ovo je stvarna orbita.“ Pojavljuje se čvrsta žuta elipsa. Identična je kao i orbita iz 2027. Žena nastavi: „Bliska interakcija sa Zemlji bliskim objektom Šeringam Dvanaest u sledećoj orbiti dovešće Darnli 285 do najbližeg prilaska, od sto devedeset hiljada kilometara. Umesto toga, 2033...“ Nova istakana parabola zamenjuje mesto s posmatranom putanjom: potpuno je identična sa onom iz 2027. „Ta situacija je anomalija.“

„Hoćete da kažete...“

„Neka nepoznata sila modifikuje orbitu Darnlija 285 kako bi ga zadržala na jednako udaljenosti od Zemlje“, kaže Deجلي Suares-Martin.

„Gospode Bože“, šapne Lisa Durno, propovednikova kćerka.

„Poslali smo misiju za veme približavanja 2039. Bila je to najstrože čuvana tajna. Pronašli smo nešto. Onda smo se latili produženog projekta da to donesemo natrag. Eto time se bavila misija svetlosnog jedra, a sve ono sa Epsilon Indi je bilo samo priča za zataškavanje. Morali smo taj asteroid da smestimo nekud i da ga razgledamo podrobno i natenane.“

„I šta ste to našli?“ pita Lisa Durno.

Deجلي Suares-Martin se osmehne. „Sutra vas šaljemo da to lično vidite.“

---

⁹ *Near Earth Object* – Zemlji blisko nebesko telo; *prim prev.*

LUL

Pola je dvanaest, i čitav klub skače. Reflektorke na stalcima obasjavaju oval peska. Tela se roje oko svetiljki kao noćni leptiri. Kreću se, taru, očiju zatvorenih u ekstazi. Vazduh miriše na istrošeni dan, težak znoj i „šanel“ kupljen u bescarinskoj prodavnici. Devojke na sebi imaju promenljive haljine moderne tog leta, poslednje letnje bikinije, tu i tamo klasične tange. Svi momci su golih grudi i imaju oko vrata slojeve nakita. Jareće bradice su ponovo u modi, mohikanska frizura je *tako* staromodna, četrdesetšestaška, plemenske telesne slike zadržavaju se na rubovima gde su oni neizlečivo operisani od mode, ali čini se da su ožiljci sledeća velika stvar, jednako za momke kao i za devojke. Tomasu Lulu je drago što su australijske tange za izlaganje penisa izašle iz mode. Radio je žurke za braću Gošt protekle tri sezone, s gotovinom u rukama, i prisustvovao brzim plimama i osekama planetarne omladinske kulture, ali te tange, koje su ga dizale kao periskop...

Tomas Lul sedi na mekom, iscrpenom sivom pesku, podlaktica oslonjenih o privučena kolena. Talasi su večeras neobično tihi. Linija oseke jedva da se mreška. Neka ptica se oglašava iznad crne vode. Vazduh je miran, gust, umoran. U njemu se ne oseća monsun. Ribari su govorili kako su se struje premestile otkad su Bangle provezle svoj led kraj Tamil Nadua. Iza njega, tela se pomeraju u potpunoj tišini.

Ljudske prilike se pomaljaju iz mraka, dve bele devojke u saronzima i majičićama. Kosa im je prljavoplava od plaže, i pocrnele su na onaj upadljivi skandinavski način naglašen bledim nordijskim očima, s rukom u ruci, bosonoge. Koliko vam je godina, devetnaest, dvadeset?, pomisli Tomas Lul. Pocrnele u solarijumu ispod majičića, s gačićama bikinija pod saronzima koje ste ispeglale malom putnom peglom. Ovo je vaša prva stanica, zar ne, videle ste je na sajtu za one koji vole da pešače i tegle ranac na leđima, divlja taman toliko da ustanovite hoće li vam se dopasti surovi svet. Jedva ste dočekale da umaknete iz Upsale ili Kopenhagena i prepustite se svim tim žestokim stvarima koje vam srce ište.

„Hej, vas dve“, pozdravi ih Tomas Lul tiho. „Ako mislite da učestvujete u večerašnjoj zabavi, morate najpre ispuniti nekoliko uslova. Isključivo radi sopstvene bezbednosti.“ Kockarskim pokretom ruke on otvori svoj komplet za skeniranje.

„Svakako“, kaže niža, zlaćanija devojka. Tomas Lul pređe skenerom preko njene pregršti pilula i flastera.

„Ovo vam je isto kao kad biste pojele tanjir pileće čorbice. Danas je na jelovniku tranzik, novi emotik, možete ga dobiti od bilo koga oko bine. E sad, madam...“ To je rekao izbuljenoj vikinškoj ratnici s plaže koja je već krenula s provodom. „Moram da vidim hoće li nepovoljno reagovati u kombinaciji sa onim što ste već uzeli. Možete li...?“ Ona poznaje postupak, oliže prst, prevalja ga preko pločice senzora. Sve pozeleni. „Nema problema. Uživajte u žurci, dame, i da znate da je ovde alkohol zabranjen.“

Odmerava im guze kroz tanke saronge dok se one ubacuju u gomilu koja se nemo grči. Još se drže za ruke. To je baš lepo, pomisli Tomas Lul. Ali njega emotici plaše. Kompjuterske emocije koje je smučkala nelegalna vei nivoa 2.95 iz baratskog sundarbana, odgajane lančano u flaši koka-kole u nečijoj spavaćoj sobi pretvorenoj u fabriku i ubačene u samolepive flastere, za pedeset dolara po komadu. Korisnike je lako prepoznati. Tu su trzaji, keženje, ogoljeni zubi i jezivi zvuci tela koja se trude da izraze osećanja za koja ne postoji ništa analogno u ljudskim potrebama ili iskustvu.

On nikada nije upoznao nikoga ko je umeo da mu kaže kako izgleda kada to osećaš. Opet, nikada nije upoznao nikoga ko je umeo da mu kaže kako izgleda kad osećaš neku prirodnu emociju. Svi smo mi samo programski duhovi koji jurcaju po Braminovo distributivnoj mreži.

Ona ptica je i dalje tamo, krešti.

On se osvrne načas prema nemoj žurci na plaži, gde je svaki plesač u sopstvenoj privatnoj zoni i pleše uz svoj poseban ritam koji dopire kroz link u udici. Laže sebe kako radi noću u klubu samo zato što mu je potreban novac, ali njega su oduvek privlačile mase ljudi. On istovremeno želi gubitak individualnosti plesača uronjenih u nesvesnu celinu, izolovanih i ujedinjenih, i strepi od toga. Ista ta jednovremena ljubav i gnušanje privukli su ga raščerečenom lešu Indije, jednom od stotinu najprepoznatljivijih lica planete, da se zavuče među užasavajućih, oslobađajućih, bezličnih milijardu i po stanovnika potkontinenta. Da se okrene, udalji, iščezne. Ta sposobnost da utopi lice u gomili ima i naličje: Tomas Lul može da prepozna ono individualno, neuobičajeno, suprotstavljeno zovu krda.

Ona preseca struje u gomili, prolazi između tela, spram noćnog toka. Odevena je u sivo. Koža joj je bleđa, kao žito, indoarijevska. Kosa joj je kratka, kao u dečaka, veoma sjajna, s nijansom riđe. Oči su joj krupne. Oči gazele, kao što su pevali pesnici kojima je urdu maternji jezik. Izgleda nemoguće mlada. Ima Višnuovu oznaku sa tri pruge na čelu. Na njoj to ne izgleda glupo. Klima glavom, osmehuje se, i tela se pribijaju oko nje. Tomas Lul pokušava da se postavi tako da može da gleda i sam ostane neprimećen. Nije to ljubav, požuda, sredovećni hormoni. To je jednostavna opčinjenost. Mora da vidi više, da sazna više o njoj.

„Hej, zdravo.“ Jedan par Australijanaca želi da proveri opremu. Tomas Lul prelazi skenerom preko njihovih zaliha dok posmatra žurku. Sivo je savršena kamuflaža za proslave. Ona se stopila sa igrom udova u nemim pokretima.

„Dobro, uneli ste se u svoju fantaziju. Ali odeća u kojoj je izložen penis apsolutno je zabranjena.“

Lik se mršti. Sklanjaj se, ostavi me da se provodim na miru. Tamo, blizu stolova. Feminizirani dečaci flertuju sa njom. On ih mrzi zbog toga. Vрати se meni. Ona okleva, saginje se niže kako bi čula nešto. On načas pomisli kako ona možda hoće da kupi nešto od Bangalor Bombastika. Ne želi da ona to uradi. Ona odmahuje glavom i kreće dalje. Ponovo iščezava među telima. Tomas Lul shvata da je sledi. Ona se dobro uklapa; neprestano joj gubi trag u gomili. Ne vidi joj udicu. Kako onda to prima? Tomas Lul prilazi rubu prostora za ples. Ona samo tobože pleše, shvata on. Radi nešto drugo, upija kolektivno raspoloženje i kreće se u skladu s njim. Dođavola, ko je ona?

Tada ona prekida svoj ples. Mršti se, otvara usta, guta vazduh. Pritiska rukom grudi koje joj se s mukom nadimaju. Ne može da diše. U očima gazele je strah. Presamićuje se, pokušava da olabavi stegu oko pluća. Tomas Lul dobro zna te znake. Stari je poznanik tog napadača. Ona stoji usred neme gomile i bori se za dah. Niko ne vidi. Niko ne zna. Svi su slepi i gluvi u sopstvenim, intimnim plesnim pejzažima. Tomas Lul se probija između tih tela. Ne prema njoj, već prema mladim Skandinavkama.

Na svom skeneru ima rezultate očitavanja njihove zalihe. Uvek se nađe neko spreman za brzo, prljavo dizanje na reakciji salbutamola i ATP-reduktaze.

„Brzo, trebaju mi vaša sredstva za olakšanje disanja, brzo.“ Zlačana devojka zuri u njega kao u nekog neverovatnog tuđinskog vilenjaka sa Antaresa. Moguće je da joj tako i izgleda. Nespretno otvara svoju „adidas“ tašnu. „Evo, imam ove.“ Tomas Lul vadi plavobebe kapsule. Siva devojka sada plitko dahće, s rukama na butinama,

veoma uplašena, osvrće se u potrazi za pomoći. Tomas Lul se na silu probija između ljudi koji se provode, lomi male želatinske kapsule i istresa njihov sadržaj na dlan.

„Otvori usta“, naređuje, skupivši šake. „Udahni kad izbrojim do tri i zadrži dah dok izbrojiš do dvadeset. Je'n. Dva. Tri.“

Tomas Lul joj prekrije usta skupljenim šakama i dune između palčeva, tako da joj rasprši prah duboko u pluća. Ona sklopi oči, počne da broji. Tomas Lul shvati da joj gleda u oznaku na čelu. Nikada nije video takvu. Izgleda kao plastika stopljena s kožom, ili gola kost. Najednom mora to da dotakne. Prsti su mu nekoliko milimetara daleko kad ona otvori oči. Tomas Lul trgne ruku sebi.

„Dobro si?“

Ona zaklim glavom. „Da. Hvala.“

„Trebalo je da poneseš lekove sa sobom. Mogla si gadno da nadrljaš; ovi ljudi su kao duhovi. Mogla si da umreš, a oni bi samo nastavili da igraju po tebi. Hodi.“

Povede je kroz lavirint slepih plesača do peska u senkama. Ona sedne, isturivši ispred sebe bosa stopala. Tomas Lul klekne kraj nje. Miriše mu na sandalovinu i omekšivač za tkanine. Posle dvadeset godina iskustva sa studentima procenjuje da joj je devetnaest, možda dvadeset godina. Ma daj, Lule. Spasao si čudnu zabludelu devojčicu od napada astme, a već razmišljaš kako ćeš da je startuješ. Imaj malo samopoštovanja.

„Baš sam se uplašila“, kaže ona. „Kakva sam glupača, imam inhalatore, ali ostavila sam ih u hotelu... Nisam ni pomislila...“

Njen blagi naglasak manje iskusnom uhu zvučao bi engleski, ali uvo Tomasa Lula prepoznaje karnatski prizvuk.

„Sva sreća te je Astmamen uspeo da te čuje kako šištiš zahvaljujući svom supersluhu. Hodi. Ova žurka je za tebe gotova, sestro. Gde si odsela?“

„U pansionu *Palm imperijal*.“ To je dobro mesto, nije jeftino, popularnije je među starijim putnicima. Tomas Lul poznaje predvorje i bar u svakom hotelu trideset kilometara duž obale kokosa. A i poneku spavaću sobu. Putnici s rancem na leđima i brucoši koji uzimaju godinu pauze pre studija više vole čatrlje na plaži. Video je on i nekolicinu takvih. Ubio dve-tri zmije.

„Odvešću te tamo. Ačutanandan će se postarati za tebe. Pretrpela si šok, moraš malo da miruješ.“

Ta oznaka na čelu: siguran je da se ona *pomera*. Tajanstvena devojka ustaje. Pruža mu ruku stidljivo, zvanično.

„Mnogo vam hvala. Mislim da bih loše prošla da nije bilo vas.“ Tomas Lul se rukuje s njom. Šaka joj je duga i estetska, meka i suva. Ona kao da ne može da se natera da mu pogleda u oči.

„Sve to spada u opis Astmamenovog posla.“

On pođe s njom prema svetlima među palmama. Talasi narastaju, drveće se živo pomera. Svetiljke na verandi hotela igraju i bacaju odbleske iza koprene od paprati. Žurka na plaži iza njega najednom je zamorna i bljutava. Sve ono što mu je izgledalo vredno i utešno pre ove devojke sad deluje tanko i staro. Možda nailazi monsun; vetar koji će ga ponovo poneti.

„Ukoliko želiš, mogu te naučiti jednom postupku. Kad sam bio mlad, i ja sam imao tešku astmu; fora je u disanju; ima veze s razmenom gasova. Veoma je lako. Nisam imao napad već dvadeset godina, tako da možeš slobodno da baciš te inhalatore. Mogu ti pokazati osnove; ako želiš sutra da navратиš...“

Devojka zastane, razmisli o tome, pa klimne glavom. Oznaka na njenom čelu uhvati odnekud svetlost.

„Hvala. To bih zaista umela da cenim.“

Kako samo govori; veoma uzdržano, veoma viktorijanski, s velikom pažnjom koju poklanja rečima i njihovom značenju.

„Dobro onda, možeš me naći...“

„O, pitaću prosto bogove, i oni će mi pokazati. Oni poznaju sve puteve i sva odredišta.“

Tomas Lul ne zna šta bi rekao na to, pa nabija ruke u džepove podsečenih šljampavih pantalona i kaže: „Pa, ako bogovi to dozvole, vidimo se sutra...“

„Až.“ Izgovara ime po francuski: *Ah-ž*. Gleda u svetla hotela, obojene sijalice koje poskakuju na sve jačem vetru. „Mislim da odavde mogu i sama, hvala vam. Onda do sutra, profesore Lul.“

TAL

Tal se večeras vozi plastičnim taksijem. Mali mehurasti patpat čangrlja preko rupa i džombi seoskog puta dok vozač nervozno upravlja uz svetlost jednog fara. Već je jedva izbegao sudar s jednom zalutalom kravom i kolonom žena sa snopovima drva za potpalu na glavama. Razgranata stabla uznose se iz duboke, guste seoske noći. Vozač zagleda ivicu puta ne bi li primetio odvajanje. Uputstva su mu prilepljena za kontrolnu tablu, gde može da ih čita pri svetlu instrumenata. Toliko kilometara tim putem, kroz toliko i toliko sela, drugo skretanje levo posle zidne reklame za već marke „rupa“. On nikada pre ovoga nije izašao iz grada.

Neutov specijalni miks sadrži velike anoka-pauze sa akordima slovenskog det-metala, u počast domaćinu. Događaji sa slavnim ličnostima nalažu i ekstra-specijalne mikseve. Život neuta Tala se može pratiti nizom fajlova s muzičkom podlogom. Neutova di-džej vei satkala je set najboljih plesnih numera usred pravljenja skica za svadbeni paviljon gde će se venčati par Čavla/Nadijadvala. U ovo vreme se zaista mnogo šta dešava u životima glumaca iz serije *Selo i grad*.

Iznenadni trzaj baci neuta s klupice. Patpat poskoči i zaustavi se. Tal preuredi svoj kaput za odbijanje toplote, hukne zbog prašine na svilenim pantalonama, a onda primeti vojnike. Njih šestorica izranjaju iz ruralne noćne kamuflaže. Bucmasti oficir, sik, podigao je ruku. On prilazi taksiju.

„Zar nas nisi video?“

„Nije vas baš lako primetiti“, kaže vozač.

„Pretpostavljam da nemaš dozvolu?“ pita džemadar.

„Nemam, nikakvu“, kaže vozač. „Moj rođak...“

„Zar ne znaš da smo u stanju povišene borbene gotovosti?“ prekori ga vojniki. „Spori projektili Avađana možda već krstare nad našom zemljom. Nečujne su to stvari, mogu se prikriti na mnogo načina.“

„Sigurno nisu toliko spori kao ova starudija“, našali se vozač. Sik suzbije osmeh i nagne se da pogleda putnika. Tal žurno isključi tehno muziku. Ostane da sedi veoma mirno, veoma uspravno, uz izdajnički glasno lupanje srca.

„A vi, ser? Madam?“

Njegovi vojnici se kikoću. Sik je jeo luka. Talu se čini da bi mogao da se onesvesti od zadaha i napetosti. Otvori svoju večernju tašnu, izvuče iz nje debelu pozivnicu opervaženu pozlaćenim motivom školjke. Sik je zagleda kao da bi mogla poslužiti za iscrpnu pretragu svih telesnih šupljina, a onda je odsečno vrati neutu.

„Imate sreće što smo večeras ovde. Promašili ste skretanje pre nekoliko kilometara. Sigurno ste već sedmi ili osmi. E sad, morate da...“

Tal ponovo diše. Dok vozač okreće taksij, Tal jasno čuje gadan vojnički smeh glasnjiji od predenja alkoholnog motora.

Nadam se da vam se primiču ti spori projektili, pomisli Tal.

Polusrušeni Ardanarisvarin hram nalazi se među drvećem na seoskoj stazi koja se pod pravim uglom odvaja od glavnog puta. Organizatori proslave osvetlili su zonu za doček gostiju biosvetlećim nalepnicama. U zelenom svetlu debla liče na lica, a pogureni kipovi i jakše izgledaju jezivo onako posađeni u drveno tle. Temu prijema čini suprotstavljenost polova: sakti i purusa; ženska i muška energija; satva i tamasa; duhovna inteligencija i zemaljski materijalizam. Rezervoari u obliku jonija esktravagantno su preplavljeni. Tal pomisli na to kako se pripremao za žurku, na

štedljivo ovlašno umivanje zagrejanom mineralnom vodom iz boce. Vodovod u Beloj tvrđavi – mamutskom skupu stambenih naselja gde Tal ima dvosoban stan – ne radi već dva meseca. Dan i noć povorka žena i dece nosi konzerve s vodom uz i niz stepenice kraj Talovih ulaznih vrata.

Gasni plamenovi bukne iz brizgalica u središtu rezervoara koji podsećaju na joni. Tal proučava dva istovetna čuvara hrama, dvarapale, dok taksista provlači kroz svoj čitač karticu koju mu je dao neut. Ruševnom arkadom dominira lik Ardanarisvare; upola muškarac, upola žena. Jedna bujna dojka, nadignuti penis presečen po dužini, jedan testis, izvijena usmina, naznaka proreza. Trup je muški širok u ramenima, ženski oblog kuka, šake osećajno pridignute u ritualnim mudrama, ali crte lica su neodređene, androgine. Treće Šivino oko zatvoreno je na čelu. Unutra odjekuje muzika. S pozivnicom stegnutom u šaci, Tal prolazi između božanstava-čuvara, i stupa na žurku sezone.

Čak i kad su videli pozivnicu koja je neutu stigla, u odeljenju su mu rekli da je to falsifikat. Bila je to automatska pretpostavka za organizacionu jedinicu koja dizajnira vizuelne tapete za lažne živote veiglumaca u omiljenoj indijskoj sapunici. Ni sam neut nije mogao da poveruje kad je zatekao debelu, kremastu kartu nalik na hostiju u sopstvenoj posudi za dolaznu poštu.

PROMOTERI MODNIH ZVEZDA u ime
MODE AZIJA pozivaju neuta TALA,
30. Hodnik, stan broj 27, 12. sprat, Apartmani Indire Gandhi
(kako je Bela tvrđava bila poznata samo pošti,
poreskoj upravi, i sudskim pozivarima) na
PRIJEM
povodom dobrodošlice neutu JULIJU u Varanasi na BARATSKOJ NEDELJI MODE.
LOKACIJA: Ardanarisvarin hram, okrug Mirza Murad
PROSLAVA: 22 zvona.
NACIJA: Pleme Nu.
POTREBNA POTVRDA DOLASKA.

Karta je bila topla i meka kao koža. Neut ju je pokazao Mami Barat, staroj udovici čija su ulazna vrata delila s njegovima isti vrh stepeništa. Ona je bila blaga duša koju je porodica zatočila u svilenom zatvoru. Sada je to moderno: nezavisna starost. Pre tri meseca, neut Tal se uselio i postao deo porodice Mame Barat. Ni sa njim niko nije hteo da razgovara. Neut je prihvatio svakodnevne dolaske na čaj i grickalice, kao i na čišćenje dvaput nedeljno, i nikad nije pitao kojim ga članom porodice ona smatra, kćerkom ili sinom.

Stara stara žena prešla je prstima preko pozivnice, mazeći je i gugućući, kao ljubavnica.

„Tako je meka“, rekla je. „Tako meka. A hoće li svi tamo biti kao ti?“

„Neuti? Većina. Mi smo tema proslave.“

„Ah, velika velika čast, nešto najbolje u gradu, sa svim tim ljudima s ti-vija.“

Da, pomisli tada Tal. Ali zašto ja?

Tal prolazi kroz senke mandape hrama obasjane plamenom četvororukih Kalinih avatara i oseća tračak strahopoštovanja u svojoj nadi čakri. *Tamo* je Čuveni Filmski Režiser koji sa prilično nelagodnosti razgovara s Cenjenom Novom Mladom Spisateljkom pod nečuveno pornografskom skulpturom. *Tamo* je Međunarodna

Teniska Zvezda koja se sa očiglednim olakšanjem našla ne samo s Velikim Profesionalnim Igračem Golfa, već i sa Fudbalerom Sveindijske Lige i njegovom očaravajućom ženom tako da svi mogu da razgovaraju o sistemu bodovanja u golfu i davanju fore. A *to* je gospodin Promoter Međunarodnih Pop Zvezda sa svojim najnovijim proizvodom pop inženjeringa i debitantskom pesmom kojoj je suđeno da postane Broj Jedan još pre objavljivanja, dok devojka u prekratknoj suknji koja malčice prejako stiska koktel u ruci i smeje se malčice preglasno mora biti portparol PROMOTERA MODNIH ZVEZDA. A tu su još i tri bio-radže mlađe od dvadeset godina, dva nervozna dizajnera igara i veoma sumnjivi Lord Sundarbana, preduzetnik Kiberdžungle u vrućoj zoni Darwinvera, sasvim sam, opušten i gipko tigrast kakav može biti samo čovek koji ima sopstvenu legiju vei-pandava. Plus napirlitane raspričane face koje Tal ne prepoznaje, ali se jasno vidi da potiču iz modnih časopisa, sredovečni ti-vi urednici novih programa znojavi i preterano međusobno prisni, novinari trač rubrika koji široko i aktivno zveraju oko sebe, te pripadnici visokog društva Varanasija uznemireni i nadureni zato što ih je zasenila gomila *neuta*. Tu je čak i nekoliko generala, nakindurenih poput papagaja u punoj paradnoj uniformi. Vojska je veoma veoma u modi sada, dok traje ovo napeto stanje sa Avadom. Ne treba zaboraviti i onu grupu mrzovoljnih tobožnjih desetogodišnjaka koji streljaju pogledima preko rubova svojih žiro-stabilizovanih čaša za koktele: Zlatne, sinove i kćeri Bramane.

Neutu je spisak poslala Nita, sekretarica gazde Devgana. Za većinu pripadnika ekipe metasapunice Nitina savršena ispraznost bila je nesnosna, ali Talu se ona dopada. Njena neizveštačena banalnost dovodi do neočekivanih, zenovskih jukstapozicija. Ona je želela da zna šta će *tø* nositi, kakvu će šminku staviti na sebe, kud će ići na piće pre žurke, a kud u provod posle nje. Morate se potruditi za najveći i najraskošniji zvezdani provod sezone koji se ne sme propustiti. Dok prolazi duž kolonade, Tal štriklira trideset Velikih Imena s Nitinog spiska.

Dva stražara rakšase¹⁰ čuvaju ulaz u svetilište i besplatan bar. Gruva Adani, remiks Biblijske Braće. Sablje se spuštaju u luku. Glumci su od krvi i mesa, ali donji komplet ruku im je robotski. Tal se divi načinu na koji im je celo telo maskirano. Maske su zaista besprekorne. Skeniraju pozivnicu. Sablje se dižu. Tal stupa u zemlju čuda. Tu su se pojavili svi gradski neuti. Tal zapaža da je čupavi kaput sa optičkim raštrkavanjem do gležnjeva koji ima na sebi i dalje poslednji krik mode, ali otkad su to skijaške naočari podignute visoko na čelo postale deo obavezne galanterije? Tal ne podnosi kad propusti nešto novo. Glave se okreću dok *tø* prilazi šanku, a onda se primiču jedna drugoj. Tal oseća talas glasina koji ostavlja za sobom: *Ko je taj neut, nov je, gde se to krio, je li odstupio ili tek nastupio?*

Ne obraćam pažnju na pažnju koju mi poklanjate, ubeđuje Tal sebe. Tal je ovde zbog statusa zvezde. Zauzme mesto ukraj zakrivljenog svetlucavog plastičnog šanka i zagleda nadarene oko sebe. Šanker sa četiri ruke akrobatski mućka koktele. Tal se divi spretnosti njihove robotike. „Šta je ovo?“ pita i gleda u sjajni komet sa zlatnim ledom koji počiva na njegovom kraju šanka.

„Ne-Rus“, kaže šanker dok mu donje ruke podižu još jednu čašu i kupe led kašikom. Tal oprezno srkne. Nešto nalik na sirup sa ukusom vanile, s votkom u osnovi, pregršt mrvljenog voća i malčice nemačkog šnapsa s cimetom, s ljuspama od

---

¹⁰ Rasa mitoloških humanoidnih bića ili zloduh u hinduizmu i budizmu; *prim. prev.*

zlatne folije koje se spuštaju kroz međuprostor u ledu. Vibracije mikrožiroskopa golicaju Talu prste.

Tada se u vrevi žurke načas otvara prolaz za neometani pogled i u čistom belom krznu polarnog medveda, za zlatastim skijaškim naočarima, Tal načas ugleda Samu Zvezdu: neuta JULIJA.

Tal ne može da govori. Obamire u prisustvu slavne ličnosti. Sve medijske pretenzije i prefinjenosti nestaju. Čak i pre nego što je odstupio, neut Tal je u JULIJU video idola: Superzvezdu kao proizvod, manipulaciju nalik na glumačku ekipu serije *Selo i grad*. Sad je tø ovde, od krvi i mesa, u odeći, a Tal oseća strahopoštovanje. Mora biti blizu Julija. Mora ga čuti kako diše i smeje se, mora mu osetiti toplinu. Ove večeri u hramu postoje samo dve prave stvari. Gosti, neuti, posluga, muzika, sve je to neodređenog pola, u domenu Ardanarisvara. Tal je sada iza Julija, dovoljno blizu da ga dosegne, dodirne i potvrdi da ovaj stvarno postoji. Menja se ugao pod kojim stoje jagodične kosti. Juli se okreće. Tal se osmehuje širokim, glupavim kezom. O, bogovi, izgledam kao kreten koji bali u prisustvu slavni, šta sad da kažem? Ardanarisvara, božanstvo dileme, pomoz mi. Bogovi; smrdim li, imao sam samo pola boce vode za pranje... Pogled neuta Julija prelazi preko, prolazi kroz Tala, poništava ga, usredsređuje se na ljudsku priliku iza njega. Julij se osmehuje, širi ruke.

„Dušo!“

Juli prohuj i kraj njega, u toplom naletu krzna, zlatne puti i jabučica oštih kao žileti. Svita ga sledi. Nečiji kuk odgurne Tala, izbije mu čašu iz ruke. Ona padne na pod, mahnito se zaklati pre nego što ponovo dođe do središta, zavrti se na stopici. Tal stoji omamljeno, skamenjen kao sve druge tuđinske seksualne statue hrama.

„O, ostade ti bez pića.“ Glas koji se probija kroz zid žagora nije ni muški ni ženski. „To se ne sme dozvoliti, drago moje, je l' tako? Hodi, to ti je čopor odvratnih kučki, rođače, a mi smo samo tapete.“

Neut je za glavu niži od Tala, tamne kože, s naznakom kožnog nabora koji pada preko očnog kapka: tu su se umešali geni iz Asama ili Nepala. Drži se sa sramežljivim ponosom tih naroda. Odeven je u jednostavnu belu odeću koja poriče svaku modu, a zlatne ljuspice na obrijanoj lobanji jedini su ustupak savremenim trendovima. Kao kad su posredi svi ostali poput njega, Tal nikako ne može da pretpostavi koliko je ovaj neut star.

„Tran.“

„Tal.“

Izvedu kniks i poljube se u znak pozdrava. Prsti su mu dugi i elegantni, s francuskim manikirom, za razliku od Talovih zdepastih nabadača tastera, izgrizenih noktiju.

„Baš grozno, zar ne?“ kaže Tran. „Pij, dušo. Evo!“ Kucne po šanku. „Dosta s tom ne-ruskom mokraćom. Daj mi džin. Dve čašice. Čin-čin.“ Posle otužnog, pozorišnog koktela, bistri džin u providnoj čašici s kriškom limuna veoma je dobar, veoma čist i veoma hladan, i Tal oseti kako mu se uspinje uz kičmenu moždinu kao hladna vatra, pravo u mozak.

„Đavolski dobro piće“, kaže Tran. „Ono je izgradilo Radž. Zbog sveg tog kinina. Evo!“ To je bilo upućeno avatara šanka. „Glumac-vala! Još dve čašice džina.“

„Zaista ne bi trebalo da pijem. Ujutro me čeka posao, a pojma nemam kako ću se vratiti kući“, kaže Tal, ali neut mu tutne orošenu i klizavu čašu i muzika dostigne taj savršeni ritam, a struja vetra prohuj i kroz polusrušeni hram i ponese plamenove i senke za sobom, i svi dignu pogled kad ih dodirne, s pitanjem nije li to prvo milovanje monsuna. Sa sobom donosi dašak ludila groznoj žurci i u tragu vetra Tal shvati da oseća vrtoglavicu, da je punø priča, života i čuđenja zbog toga što je u novom gradu,

na novom poslu, usred društvenog vrtloga sa tim sitnim, tamnopotim i prelepim neutom.

Potom sve teče kao kaligrafija na kiši. Tal shvati da pleše a da uopšte ne zna otkud na plesnom podijumu i okolo mnogo više ljudi stoji nego što igra, zapravo ne igra niko, samo Tal, predivno i samotno pleše, besprekorno, kao da se sav vetar koji je duvao kroz hram sakupio na jednom mestu, u jedan nemir; kao čašice neuobičajenog pića, kao svetlost, kao noć, kao iskušenje, kao laser usmeren na Trana, tako da obasjava samo tog neuta i govori *Želim treba mi hoću, hodi*, zove ga pokretom ruke, *hodi*, izvlači Trana, korak po korak, dok se $\emptyset$ osmehuje i odmahuje glavom, *ja ne radim ovakve gluposti, dušo*, ali uvučen je u krug tom igrom šaktija¹¹ i puruše¹² sve dok Tal ne primeti kako Tran drhti, kao da je nešto iz noći prešlo u $\emptyset$, neki posesivni, napušteni stvor, i Tran se malčice smeška, osmehom ludim, pa se susreću u krugu muzike kao lovac i njegova lovina, svi su pogledi uprti u njih i Tal krajičkom oka vidi kako se JULIJ, najblištavija zvezda na nebu, udaljava zajedno sa svojom svitom. Nadmašen.

Svi medijski lešinari očekuju da se oni poljube i tako dramu učine savršenom, ali uprkos kaskadi erotičnih skulptura koja se sliva sa svih stubova i potpornih lukova, oni su indijski neuti, i vreme i mesto za poljubac nije tu, niti sad.

Onda su već u taksiju i Tal ne zna kako niti gde, ali mrak je veoma gust, neutu u ušima zuji od muzike, glava mu puca od ispijenih čašica, ali sve postepeno postaje razloženije i diskretnije. Tal sada zna šta želi. Zna šta će se dogoditi. Izvesnost je tupo, grimizno pulsiranje u dnu stomaka.

Na zadnjem sedištu truckavog patpata, Tal pusti podlakticu da padne, mekim mesom okrenuta uvis, Tranu na butinu. Trenutak oklevanja, zatim Tran prstima pomazi osetljivu, ćosavu put, potraži kvrgice sistema hormonske kontrole skrivene ispod kože i nežno ukuca šifre za napaljivanje. Gotovo istog trena, Tal oseti poskakivanje srca, zastoj u disanju, rumenilo u licu. Seks mu prožima telo kao da svira na sitaru, svaka žila i organ odzvanjaju njegovom harmonijom. Tran ponudi neutu Talu svoju ruku. Igra se potkožnim umecima, majušnim i osetljivim poput naježene kože. Tal oseća kako se Tran kruti pod naletom hormona. Sede jedno kraj drugog na zadnjem sedištu truckavog taksija, ne dodiruju se ali drhte od požude, nesposobni da progovore.

Hotel je kraj aerodroma, udoban, anonimn, internacionalno diskretan. Recepcionarka se dosađuje i gotovo da ne diže pogled s ljubavnog časopisa. Noćni portir se meškoľji, a onda prepoznaje goste pa se krije iza snimaka poena iz utakmica kriketa na televiziji. Stakleni lift ih nosi uz boćni zid hotela do njihove sobe na petnaestom spratu, šare aerodromskog osvetľjenja sve se više šire oko njih, kao suknje optočene draguljima. Nebo je mahnito od zvezda i navigacionih svetiljki transportnih aviona koji sleću zbog uvedenog stanja povišene borbene gotovosti. Većeras sve drhti na nebu i zemľji.

---

¹¹ U hinduizmu: aktivna sila koja stvara vasionu; takođe pratiľja muškog aspekta božanskog, naroćito boga Šive; *prim. prev.*

¹² U hinduizmu: praiskonski ćovek koji se smatra dušom vasiona, stvorene iz njegovog tela; *prim. prev.*

Upadaju u sobu. Tran poseže, ali Tal se izmiče, zadirkuje. Jedna stvar je neophodna; Tal pronalazi sobni sistem i priključuje čip. JEBAČKI MIKS. Čuje se Nina Čandra i Tal se njiše, sklapa oči i topi se. Tran prilazi, hvata ritam, zbacuje cipele s nogu, skida čist beli kaput, platneno odelo, mrežasti donji veš sa etiketom Velikog Imena. Nudi ruku.

Tal prelazi prstima preko orgazmičkih tipki.

Sve je zvučna podloga.

Tal se budi dok dejstvo ispijenog pića slabi u njemu, i odlazi u kupatilo po vodu. Zuri, i dalje opijeno, s vrtoglavicom zbog onog što se dogodilo, u beskrajni mlaz koji izvire iz slavine za toplu i hladnu vodu. U sobi je sivo svetlo praskozorja. Tran izgleda veoma sitno i krhko na krevetu. Avioni neprestano sleću. Zbog nečeg u tom jutarnjem svetlu, svaki hirurški ožiljak na telu neuta Trana jasno se vidi. Tal odmahuje glavom i najednom oseća jaku potrebu da se isplače, ali se zavlači kraj Trana i drhti pošto se neut pomera u snu i grli ga. Tal drema i budi se tek kad sobarica zalupa na vratima s pitanjem sme li pospremiti sobu. Deset je sati. Tal je užasno mamuran. Trana više nema. Odeće, cipela, iseckanog veša. Rukavica. Ničeg više nema. Umesto neuta, tu je kartica sa imenom ulice, adresom i dve reči: *ne-scena*.

VIŠRAM

Voditelj je publiku sada zaista naterao na smeh. Dole, u zelenoj sobi, Višram oseća taj smeh kao talase na obali. Duboki smeh. Onaj kom se ne možete odupreti, ne možete se od njega suzdržati iako vas boli. Najbolji zvuk na svetu. Sačuvajte taj smeh za mene, ljudi. Možete proceniti publiku na osnovu zvuka njenog smeha. Na jugu se smeju tanušno, u Midlendsu ravno, a gore na ostrvima rezonantno nalik na crkveno pojanje, ali ovo što se sada čuje dobar je glazgovski smeh. Smeh domaćeg terena. Višram Rej lupka nogama, nadima obraze i čita žute prikaze prikačene za zeleni zid sobe. *Ovolicno* mu fali za cigaretu.

Znaš ti svoje veoma dobro. Možeš ovaj materijal da izvodiš i naopako ako hoćeš, na engleskom, hindiju, dubeći na glavi, prurušen u zelenu salatu. Znaš koje su glavne tačke štosova i kako da ih postepeno podižeš, imaš svoje tri tematske reference, znaš gde možeš da improvizuješ, a onda pređeš na upamćeni tekst bez promene brzine. Umeš da središ dobacivača jednim jedinim fazonom. Smejali bi se oni večeras i da je iza mikrofona mačka, pa zašto se onda osećaš kao da će ti creva polako propasti kroz dupe? Domaća publika je uvek najproblematičnija i večeras sve od nje zavisi. Palac gore, palac dole, glasajte grlom na vrhuncu Smešnog Ha-Ha takmičenja u Glazgovu. To je prva prepreka pred Edinburgom i Perijeovom nagradom, ali prva je obično ona na koju se sapleteš.

Voditelj sada polako diže atmosferu. Vi zdesna, tapšite. Vi sleva prodorno zviždite u prste. Vi, na balkonu, da čujem kako vam se ori glas iz grla. Za. Gospodina. Višrama! Reejeejjja! I on kreće iz niskog starta, trči pod jarka svetla pozornice, u riku publike, prema svojoj metalnoj ljubavnici, vitkom, čeličnom trupu usamljenog mikrofona.

Iskusnim okom uvežbanim na mnogim žurkama on vidi načas kako ona ostavlja kaput na garderobi kluba i rešava se da oproba sreću. Osmatra kao merkat. Visoko podignute glave, gleda levo-desno, na sve strane. Ona polazi prema šanku u smeru kazaljke na satu, obilazeći prostoriju. On kreće suprotnim smerom i prati je kroz džunglu tela. Tu je grupa njenih prijatelja, onaj zastrašujući profesionalac, onaj koji se loži na njeno telo ali ne sme da je pipne, onaj dežmekasti kome ona može sve da uradi. Može da je izdvoji, izoluje. Višram prilagođava brzinu kretanja tako da stigne do šanka delić sekunde pre nje. Šankerica ne može da se odluči, okreće se levo, pa desno.

„O, izvini, samo poruči“, dere se Višram.

„Ne, ti si već bio ovde...“

„Ne ne, samo ti poručuj...“

Glazgovski naglasak. Uvek je dobro naći neku ovdašnju. Ima na sebi majicu sa V-izrezom i otvorenim leđima, i farmerke krojene toliko nisko na kukovima da joj vidi obline čvrstih guzova dok se ona naginje preko pulta da šankerici zaurla porudžbinu u uvo.

„Neka, ja ću to.“ Šankerici: „Ubaci i jednog 'crnog psa' s votkom.“

„Trebalo bi mi tebe da častimo...“ više mu ona u uvo. On odmahuje glavom, usuđuje se da zvirne prema njenim drugarima i vidi da li ih gledaju. Gledaju.

„Ja častim. Pun sam kô brod.“

Boce stižu. Ona ih dodaje drugovima koji su se rasporedili iza nje i kucka se s njim.

„Čestitam. Znači, prošao si?“

„U edinburško finale, da. A posle toga, slava, bogatstvo, glavna uloga u sitkomu...“ Došlo je vreme za manevar broj jedan. „Slušaj, ne mogu da čujem ni sopstvene misli, a kamoli da pokušam i zapodenem duhovit i lepršav razgovor. Da se malo udaljimo od zvučnika?“

Ćošak kod mašine s cigaretama pod balkonom nije značajno tiši od ostalih mesta na proslavi, ali udaljen je od njenih drugova i mračan.

Ona kaže: „Glasala sam za tebe.“

„Hvala ti. Znači da sam ti dugovao to piće. Izvini, nisam čuo kako se zoveš.“

„Nisam ti ni rekla“, kaže ona. „Anije.“

„Anije, dobro...“

„Galsko je.“

„Da, galsko ime. Dobro, solidno, galsko.“

„Za to mogu da zahvalim roditeljima. Dobri solidni Gali, oboje. Znaš, mislim da Barat i Škotska imaju mnogo zajedničkog. Nove države i sve to.“

„I dalje mislim da smo vas nadmašili kad je posredi staro dobro versko nasilje.“

„Očigledno nikad nisi bio na utakmici Stare firme.“¹³

Dok je Anije pričala, Višram je pomerao telo oko nje tako da joj zapreči pristup plesnom podijumu i njenim drugovima. Pošto je manevar broj dva – izolacija – dovršen, on prelazi na manevar broj tri. Tobože prepoznaje muziku.

„Ovo mi se dopada.“ Pesma mu je odvratna, ali je posredi ipak dobra, solidna stopetnaestica. „Da li bi malo đuskala?“

„Veoma rado bih malo đuskala“, kaže ona i izlazi iz ćoška prema njemu s prigušenim sjajem u očima. Posle propisanih pet igara, saznao je da je ona student prava na Glazgovskom univerzitetu, aktivista Škotske nacionalističke partije, i da voli planine, nove države, izlaske s drugovima i povratak kući bez njih. To Višramu Reju zvuči besprekorno, pa je časti još jednim pićem – njeni drugovi su se povukli i mrzovoljno okupili kraj one strane šanka blizu ženskog toaleta – ispija brzo i bezobrazno pa je odvlači na podijum da odigraju još koju. Ona pleše teško, ali sa entuzijazmom, sva u ekstremitetima. On voli kad su mesnate. Negde usred stvari koja menja plesni ritam iz džepa ga neko doziva. On ne obraća pažnju na to.

„Zar nećeš da se javiš?“

On izvlači ručni računar u nadi da to neko hoće s njim da razgovara o komičnom nastupu. Ali nije tako. *Višrame, ovde Šastri*. Ne sada, slugo stari. Apsolutno ne sada.

Ali proslava je počela da ga zamara. Prelazi na manevar broj četiri.

„Da li želiš da ostanemo ovde, ili ćemo na neko drugo mesto?“

„Kako god ti hoćeš“, kaže ona.

Pravi odgovor.

„Jesi li za to da svратиš do mene, na kaficu?“

„Da“, kaže ona. „Jesam.“

---

¹³ Zajednički kolektivni naziv za glazgovske fudbalske timove „Seltiks“ i „Rendžers“ i njihov večiti derbi; *prim. prev.*

Napolju na Bajrs roudu još nije iščileo čarobni plavi sat nad krovovima. Farovi kola izgledaju neprirodno, izveštačeno, kao noćna scena snimljena po danu. Taksi se usporeno kreće kroz ponoćni sumrak. Anije sedi blizu na velikom kožnom sedištu. Višram zavlaci ruku. Ona klizi unazad na sedištu kako bi raskopčala farmerke. On zavlaci prst ispod lastiša gaćica. Manevar broj pet.

„Smešan si“, kaže ona dok mu navodi prste.

Zlatni kamen stambene zgrade kao da sija u polumraku. Višram oseća na licu toplinu sačuvanu u kamenoj fasadi. Iz parka još dopire miris pokošene trave.

„Lepo je ovo“, kaže Anije. „Skupo.“

Višramu je ruka još pod njenim gaćicama, vodi je uz stepenice vrelim prstom. Njegove prepone, disanje, mišići stomaka, sve mu to govori da će je uzeti krupnu, tešku i голу na podu. Saznaće kako se ona oglašava. Proniknuće u njene prljave misli, u sve ono što ona želi da joj neko drugo telo radi. Višram se umalo ne zatetura kroz vrata u naletu želje. Stopalom šutne stvar koja ga čeka i ona odskakuće na drugu stranu predsoblja. Pomisli da ostavi to tamo. Automatski upaljena svetlost obasjava zelenosrebrni logo Kompanije.

„Sekundicu samo.“

Već oseća kako mu se troma erekcija gubi.

Plastični poštanski omot najvećeg prioriteta adresiran je na Višrama Reja, Apartman 1a, ulica Kelvingrouv broj 22, Glazgov, Škotska. Zgađen, trezan i nenapaljen, Višram otvara omot. Unutra su dva predmeta: pismo od zbrčkanog sluge Šastrija i karta od Glazgova preko Hitroua do Varanasija, prva klasa, u jednom smeru.

Započeo je priču sa ženom u veoma dobrom kostimu u salonu radža klase *Barat era* zato što je još bio ispunjen oduševljenjem usled pobeđe i pića, ali ponajviše zbog osujećenog libida.

Taman je stigao da zakopča rajsferšlus torbe sa zbrda-zdola nabacanim osnovnim stvarima za put, kad je stigla limuzina. Ponudio je da odbaci Anije kući. Uputila mu je leden, solidan galski pogled aktivistkinje Škotske nacionalne partije.

„Izvini, ovo je porodična stvar.“

Izgledala je kao da joj je veoma hladno u tim pantalonama, sa toliko gole kože, dok je hitala kroz glazgovsko avgustovsko praskozorje. Višram je stigao na čekiranje deset minuta pre ukrcavanja. Bio je jedini putnik na kratkom šatl-letu do Londona. Dok je išao kroz finger prema aerodromskoj zgradi, osećao je vrtoglavicu zbog brzine kojom se sve dešavalo i zaputio se pravo u salon prve klase rešen da se lati votke. Posle tuširanja, brijanja, presvlačenja i čašice poljske votke, povratio je svoju uobičajenu višramrejštinu. Bio je taman toliko zadovoljan sobom da pokuša da zapodene lako ćaskanje sa ženom u kostimu dovoljno komotnom za let. Tek koliko da prekрати vreme. Salonski reptil.

Ime joj je Marijana Fusko. Bavi se privrednim pravom. Pozvali su je u Varanasi kako bi učestvovala u komplikovanom imenovanju punomoćnika.

„Ja sam samo crna ovca, dvorska luda. Najmlađi brat kog su poslali u Englesku da uči prava na jednom od onih 'bridž univerziteta; samo što sam završio u Škotskoj sa ambicijom da postanem scenski komičar. Uzgred, to je najuzvišeniji vid ljudske umetnosti. I verujem da se ne razlikuje mnogo od prava. Oboje pripadamo areni.“

Ona ne dovodi tu tvrdnju u sumnju. Umesto toga, pita:

„Koliko braće?“

„Veliki meda, srednji meda.“

„Bez sestara?“

„Nema mnogo sestara u Varanasiju, ili makar ne u mom delu.“

„Čula sam za to“, kaže ona dok lagodno okreće telo na kožnom kauču prema njemu. „Kako izgleda društvo u kom ima četiri puta više muškaraca nego žena?“

„Nema mnogo pravnica“, kaže Višram dok se zavaljuje u škripuckavu tapaciranu naslonjaču. „Nema mnogo žena koje se bave bilo kakvom profesijom.“

„Upamtiću to kao preimućstvo za sebe“, kaže pravnica. „Želite li još jednu votku? Ovo će biti dugačak let.“

Ubrzo posle treće, zovu ih na ukrcavanje. Višramovo mesto je sasvim pozadi. Posle toliko godina letenja s jeftinim avio-kompanijama, ne može da veruje koliko ima prostora za noge. Toliko je zaigran dugmićima i igračkama da ne primećuje putnika koji vezuje pojas kraj njega.

„Hej, zdravo, zar ovo nije sjajna koincidencija?“ kaže on.

„Nije“, kaže Marijana Fusko dok skida sako. Ruke su joj mišićave ispod majice od streč brokata.

Prvi armanjak stiže iznad Belgije dok se hiperzvučni avion strmo uspinje prema visini krstarenja od trideset tri kilometra. Nije to piće na koje bi Višram ikada pomislio. On je votkaš. Ali sada pomišlja kako se armanjak prilično uklapa u ličnost koju ovde glumi. On i Marijana Fusko razgovaraju dok lete nebom boje indiga o detinjstvu, njenom provedenom u ogromnoj naciji od porodice sa mnogo brakova, razvoda i novih brakova – u njenoj *porodici-sazvežđu*, kako ona to naziva, i njegovom detinjstvu provedenom u buržoaskom patrijarhatu Varanasija. Za nju je novo socijalno raslojavanje čarobno i užasno, što je oduvek karakteristika svih Engleza. To je ono što oni trajno vole u indijskoj kulturi i književnosti. Krivica i uzbudljivost zaista dobrog klasnog sistema.

„Potičem iz prilično imućne porodice.“ Daj mu ga malo. „Ipak, nismo Bramani. Mislim, Bramani s velikim 'B'. Moj otac je kšatrija, predani vernik na svoj način. Za njega bi čačkanje po DNK bilo svetogrđe.“

Još dva armanjaka, i razgovor prelazi u dremež. U luksuznom, sasvim opruženom položaju, Višram navlači ćebe avio-kompanije do grla. Zamišlja studen gotovo nepostojeće atmosfere i svemira iza tog zida od nanougljenika. Marijana se pribija uz njega pod svojim ćebetom. Topla je i isuviše blizu, diše u ritmu njegovog disanja.

Manevar broj šest. Negde iznad Irana, on je hvata za grudi. Ona se pribija uz njega. Ljube se. Armanjak na jezicima. Migolji se kako bi mu se što više primakla. On joj izvlači dojkicu ispod majice od belog streča. Marijana Fusko ima široke areole sa izdignutim porama i bradavice kao metke. Zadiže komotnu-ali-poslovnu suknju dok letelica jaše na udarnom talasu brzinom od 3,6 maha. On joj liže bradavice i petlja oko veša, ali Marijana Fusko ga presreće i navodi mu prst do te druge, prpošne rupice. Kratko sopće, jaše mu na prstu do balčaka i vešto ga raskopčava. Teški kurac Višrama Reja ispada u prostor između sedišta. Marijana Fusko mu trlja glavić palcem. Višram Rej se trudi da ga stjuardesa ne čuje i palcem joj draži klitoris.

„Jebô te“, šapuće ona. „Ukrug. Ukrug, jebô te.“

Prebacuje nogu preko njega, nasadauje se još dublje na njegov prst. *Sutra* na visini od trideset tri kilometra. Na četvrt puta do orbite, Višram Rej pažljivo svršava u salvetu radža klase *Barat era*. Marijana Fusko je dopola nabila jastuk avio-kompanije u usta i oglašava se tihim kricima nalik na mjauke. Višram se okreće natrag i oseća svaki centimetar visine ispod sebe. Upravo je postao član najekskluzivnijeg kluba na planeti, kluba onih koji se jebu na visini od trideset tri kilometra.

Peru se u toaletu, zasebno, i neobuzdano se kikoću svaki put kad se zgledaju. Dovode odeću u redu i vraćaju se trezveno na svoja sedišta, a ubrzo zatim osećaju

promenu u nagibu pošto aerosvemirska letelica počinje sa spuštanjem, sunovraćuje se kao plameni meteor prema ravnici Indo-Ganga.

Čeka je sa druge strane carine. Divi se kroju njene odeće i tome kako se njena visina i snažne kretnje ističu među žiteljima Barata. Zna da neće biti ni telefonskih poziva, ni i-mejllova, ni uzvratnih poruka. Odnos je profesionalan.

„Smem li da ti ponudim prevoz?“ pita on. „Moj otac je sigurno poslao kola – znam, otrcano je to, ali on je staromodan kad su takve stvari posredi. Nije nikakav problem da te odbacim do hotela.“

„Hvala ti“, kaže Marijana Fusko. „Ne dopada mi se kako izgledaju oni naređani taksiji.“

Limuzinu je lako primetiti. Vozač je čak postavio zastavice kompanije *Rej pauer* sa strane. Ne zastaje ni na tren dok prima torbu Marijane Fusko, stavlja je u prtljažnik i tera odatle malu bandu prosjaka i mangupa. Nekoliko sekundi vreline između aerodroma i rashlađenih kola zaprepašćuju Višrama. Previše je vremena proveo u hladnoj klimi. I zaboravio je na taj miris, poput pepela ruža. Kola se ubacuju u zid boja i zvukova. Višram oseća vrelinu, toplotu tela, masnoću čađi ugljovodonika na staklu. Ljudi. Nprekidna reka lica. Tela. Višram otkriva novo osećanje. U njemu je tužna i poznata nostalgija, ali iskazana kroz strašnu svakodnevnu bedu ljudi koji se okupljaju ispod ovih bulevara. Mučnina doma. Nostalgični užas.

„Sad smo blizu Sarkanskog kružnog toka, zar ne?“ kaže Višram na hindiju. „Voleo bih da ga vidim.“

Vozač klimne glavom i na prvoj raskrsnici skreće desno.

„Kuda to idemo?“ kaže Marijana Fusko.

„Na mesto o kom ćeš moći da pričaš toj svojoj porodici-sazvežđu“, kaže Višram.

Policijske barikade zaprečile su glavnu ulicu, pa ih vozač vozi putem koji zna kroz sporedne ulice tesne kao creva i skreće iz njih pravo u pobunjenu rulju. Gazi na kočnicu. Neki mladić se skotrlja preko haube. Ustaje, više uzdrman nego povređen, bucmasti postadolescent s paperjem svetih brkova, ali udar je potresao kola i njihove putnike. Pažnja rulje istog trena prelazi sa gizdavog kipa Hanumana u senci betonskog čatrija na kola. Ruke dumbaraju po haubi, krovu, vratima. Njišu limuzinu na amortizerima. Rulja vidi velikog merdžu, zatamnjena stakla, zastavice kompanije, stvar koja je u savezu sa silama rešenim da unište njihovo svetilište i pretvore ga u stanicu metroa.

Vozač naglo ubacuje kola u rikverc, gume se dime dok on uzmiče uličicom unazad ispod barjaka od okačenog veša i rasklimatanih drvenih balkona. Cigle lete kroz vazduh, udaraju i odbijaju se od metala. Marijana Fusko tiho jekne kad se vetrobran najednom pretvori u belu paukovu mrežu. Upravljajući pomoću retrovizorske kamere, vozač provlači kola između dva tornja skela od bambusa postavljena sa obe strane ulice. Mladi karsevaci jure za kolima, lupaju po njima latijima i psuju bezbožne Rane i njihove demonske muslimanske spin-doktore. Mašu otkinutim zastavicama kompanije. Jedna benzinska bomba u ovim uličicama dovoljna je da ostavi za sobom stotine mrtvih, pomišlja Višram Rej. Ali vozač upravlja kroz lavirint sve do mesta gde su u njega ušli, pronalazi trenutni prekid u stalnoj bujici saobraćaja, i unatraške ubacuje kola u reku vozila. Kamioni autobusi mopedi naglo koče i zaustavljaju se. Vozač koristi ručnu. Sveti momci slede ih kroz saobraćaj, provlače se između patpata i japanskih pikapova oslikanih Hindu ikonografijom. Provlače se, trče, sustižu. Vozač diže ruke u očajanju. Ništa se ne može učiniti u ovakvoj saobraćajnoj gužvi. Višram se načas osvrće i vidi da može da pročita šta im

piše na bedževima. Tada Marijana Fusko krikne: *O Isuse bože!* i kola se ukopaju u mestu dovoljno naglo da Višram tresne hrbatom nosa u naslon vozačevog sedišta. Kroz suze, omamljen, on vidi kako ispred njega s neba pada čelični demon; proždrljivi Ravana, gospodar demona, čuči na titanijumskim nogama s hidrauličnim pogonom, raširivši deset sečiva kao lepezu. Malena glava bogomoljke gleda pravo u njega i izbacuje senzorske sonde i čaure nalik na arsenal kakvog zubara. Onda ponovo skače. Višram oseća kako kandže na nožnim prstima demona grebu po krovu limuzine. Hitro se okreće i vidi da se ovaj prizemljio kraj autobuske stanice. Saobraćaj se zaustavlja, karsevaci beže na sve strane kao koze. Stvorenje korača ulicom, pokriva delove bulevara getlinzima. Na lubu mu se vide zvezde i pruge. Američki borbeni robot.

„Šta, dođav...?“ Izbio je rat dok je on bio van zemlje. Vozač pokazuje prema ulici s druge strane raskrsnice s neonskim izlozima i svetlećim kišobranima gde neki muškarac u tamnom, skupom odelu glasno proklinje mašinu koja se udaljava. Iza njega su dva sastrugana ostatka Mercedesovog terenca. Muškarac podiže klupko žica i metala, da ga hitne za borbenim botom. „I dalje ne...“

„Sahibe“, kaže vozač dok ubacuje u prvu. „Zar ste toliko dugo bili odsutni da ste zaboravili Varanasi?“

Voze se do hotela Marijane Fusko u turobnoj tišini. Ona mu učtivo zahvaljuje, vratar Radžputa joj salutira i podiže njenu torbu, i ona se penje uz stepenice ne osvrnuvši se niti jednom.

Znači, nije joj do jebanja.

Izlupana limuzina skreće kroz kapiju između prodavnice auto-delova i škole računara ispod krošnji ašoka. Najednom je u drugačijem svetlu. Prvo što novac kupuje u Indiji jeste privatnost. Ulični huk je utišan u puko pulsiranje. Bezumlje njegovog grada je prognano.

Kućno osoblje je popalilo naftne plamenike duž prilaznog puta kako bi dočekalo dobrodošlicom bludnog sina. Dobošari pozdravljaju Višrama Reja tušem i prate kola, i eto kuće, široke, gorde i neverovatno bele u sjaju refletkora uperenih sa tla. Višram oseća nezvane suze u očima. Dok je bio pod krovom te kuće, neprestano se isuviše stideo da prizna kako živi u palati, neprijatno mu je bilo pred njenim stubovima, zabatima i širokim tremom zaklonjenim orlovim noktima i hibiskusom, pred njenom nesnosnom belinom, enterijerom punim uglaćanog mermera i starih, staromodnih pornografskih duboreza, s tavanicama oslikanim u nepalskom stilu. Palatu je podigla jedna trgovačka porodica u britansko doba kako bi je ona podsećala na dom. Nadenuli su joj ime Šanker mahal. Sada je taj pubertetski prezir, taj stid zbog privilegovanosti, potpuno nestao i on stupa napolje, a kuća ga saleće starim upamćenim mirisom prašine i nîma¹⁴, mošusom rododendrona i slabim zadahom kanalizacionog sistema koji nikada nije zaista valjano funkcionisao.

Čekaju ga na stepenicama. Stari Šastri, na najnižem stepeniku, već mu se klanja. Sa obe strane nanizano kućno osoblje, u dve vrste, žene sleva, muškarci zdesna. Dostojanstveni baštovan Ram Das još je tamo, sada neverovatno star ali i dalje pun elana kao i uvek, Višram ni najmanje ne sumnja u to, u svom večitom ratu protiv majmuna. U sredini, njegova braća. Najstariji Rameš izgleda viši i mršaviji nego ikad, kao da ga gravitacija međuzvezdanih tela koja proučava vuče nebu, tka od

---

¹⁴ *Azadirachta indica*, drvo iz familije mahagonija; *prim. prev.*

njega uže sazdano od pitanja. I dalje bez stalne devojke. Čak i u Glazgovu, Višram je čuo glasine u baratskoj dijaspori o specijalnim letovima vikendom za Bangkok. Zatim savršeni brat, Govind. Savršeno odelo savršena žena savršeni blizanci naslednici Runu i Satiš. Višram vidi kako mu se salo gomila na trupu oko grudi. Zvezdana Didi, bivša voditeljka jutarnje tivi emisije i trofejna žena, stoji kraj njega. Kraj nje aja drži u naručju najskoriju prinovu dinastije. Devojčicu. Baš prikladno za 2047. godinu. Višram guguće maloj Priji, koja se kikoće, ali zbog nečeg mu se čini da je ona Braman. To je nešto praiskonsko, u feromonima, promena u telesnoj hemiji.

Njegova mati je na najvišem stepeniku; superiorna u stavu punom poštovanja, kako je Višram oduvek pamti. Senka među stubovima. Njegov otac nije prisutan.

„Gde je dadadži?“ pita Višram.

„Sastaće se s nama sutra u glavnoj kancelariji“, sve je što njegova majka želi da kaže.

„Da li ti znaš o čemu se ovde radi?“ pita Višram Rameša pošto se okonča pozdravljanje i utihnu usklici poput onog: „Vidi samo koliko si porastao!“ Rameš odmahuje glavom dok Šastri pokazuje prstom nosaču da Višramov kofer odnese gore u njegovu sobu. Višram ne želi da odgovara na pitanja o limuzini, pa se izvlači na umor zbog vremenske razlike i odlazi na spavanje. Očekivao je da mu daju njegovu staru sobu, ali nosač ga vodi u gostinsku spavaću sobu na istočnoj strani kuće. Višram je uvređen zbog toga što se prema njemu ophode kao prema neznancu i privremenom gostu. Onda, dok razmešta svoje malobrojne stvari u ogromne plakare i visoke ormare od mahagonija, drago mu je što ga predmeti iz detinjstva ne gledaju sada, kada se vratio iz života koji je vodio bez njih. Oni bi ga povukli natrag, vratili ponovo u adolescentsko doba. Stara kuća nikada nije imala funkcionalne klima-uređaje, pa zato leži nag na čaršavu, zgrožen vrelinom, razaznaje lica u prepletima listolikih ukrasa na oslikanoj tavanici i osluškuje čegrtanje majmunskih šaka i stopala na lijanama kraj njegovog prozora. Samo što nije utonuo u san, leži i klizi prema nesvesnom stanju tek da bi se ponovo naglo razbudio kad se neki poluzaboravljeni zvuk začuje iz zaklonjenog grada. Priznavši poraz, Višram izlazi nag na gvozdeni balkon. Vazduh i miris Šivinog grada zapljuskuju mu kožu. Rojevi treperavih svetiljki letelica kreću se preko magličaste žute siluete grada. Vojnici koji lete noću. On pokušava da zamisli rat. Robotske mašine za ubijanje koje jure kroz uličice, s titanijumskim sečivima u sve četiri ruke, avatari boginje Kali. Borbeni vei-helikopteri kojima upravljaju ratnici s druge polovine planete naleću preko Ganga i mitraljiraju u niskom letu. Avadovi američki saveznici bore se na moderan način, tako da niti jedan vojnik ne ode od kuće, bez ijednog leša vraćenog u vreći. Ubijaju sa udaljenosti od nekoliko kontinenata. On strahuje da je onaj neobični prizor koji se odigrao na ulicama bio proročanstvo. Između vode i fundamentalista, Rane su ostale bez ikakvog izbora.

Krckanje šljunka, pokret na srebrnim travnjacima. Ram Das izranja iz senki mesečine ispod harsingara¹⁵. Višram ostaje nepomičan na svom balkonu. Usvojio je još jedan zapadnjački običaj: nehajnu golotinju. Ram Das stupa na pokošeni travnjak, razmiče doti i piša pod lenjim mesecom Indije koji se nakrivio u stranu kao gandava iz hrama. On se briše, a onda okreće i klima polako glavom prema Višramu, u pozdravu, blagoslovu. Odlazi svojim poslom. Začuje se krik pauna.

Najzad kod kuće.

---

¹⁵ *Nyctanthes arbortristis*, biljka iz familije jasmina; *prim. prev.*